

## Valmistuitko koronakeväänä? Kyselytutkimus toisen asteen opinnoista valmistumassa olleille nuorille

Juuso Repo  
Sanna Herkama

Turun yliopiston psykologian laitoksen  
tutkimuksesta käytäntöön -julkaisusarja 7/2020  
ISBN 978-951-29-8300-1

# Tiivistelmä

## Julkaisija

INVEST Psykologia / Turun Yliopisto

## Julkaisun nimi

Valmistuitko koronakeväänä? Kyselytutkimus toisen asteen opinnoista valmistumassa olleille nuorille

## Tekijät

Juuso Repo & Sanna Herkama

Tässä kyselytutkimuksessa (n=4190) selvitettiin keväällä 2020 toisen asteen opinnoissa valmistumisvaiheessa olleiden nuorten kokemuksia koronarajoitusten vaikutuksista tutkinnon suorittamiseen, jatko-opintoihin hakeutumiseen, työelämään siirtymiseen sekä psykososiaaliseen hyvinvointiin. Lisäksi tutkittiin, millaista tukea toisen asteen opiskelijat olivat saaneet ja toisaalta olivat kaivanneet poikkeusolojen aikana. Kysely kohdennettiin kolmannen vuoden opiskelijoille pääosin sähköpostitse ja aineisto kerättiin kesä-heinäkuun 2020 aikana.

Tutkimustuloksista käy ilmi, kuinka koronakriisi on haavoittanut erityisesti vuoden 2020 ylioppilaita ja ammattiin valmistumassa olleita. Ylioppilaat kertoivat vaikeuksista jatko-opintoihin hakeutumisessa ja toimeentulossa. Ammattiin opiskelleista monella valmistuminen lykkääntyi tai ensimmäinen työpaikka jäikin saamatta. Nämä vaikeudet heijastuivat tulosten perusteella laajalaisesti psykososiaaliseen hyvinvointiin. Kun tuloksia vertaillaan aiempiin Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen Kouluterveyskyselyihin, näyttää siltä, että nuorten ahdistuneisuus ja masennusoireet ovat lisääntyneet. Myös nuorten luottamus tulevaisuuteen näyttää selvästi heikentyneen ja heillä on erilaisia tuen tarpeita. Tarkemmat analyysit piirtävät kuvaa ongelmien kasaantumisesta ja siitä, että poikkeusolot ovat vaikuttaneet erityisesti niihin, jotka ovat jo aiemmin olleet haavoittuvassa asemassa. Johtopäätökset nostavat esiin poikkeusoloissa kriittistä nivelvaihetta elävien nuorten tuen tarpeet ja sisältävät joukon toimenpide-ehtotuksia pidemmän ajan kielteisten vaikutusten vähentämiseksi.

**Asiasanat:** koronakriisi, koronarajoitukset, toinen aste, nuoret, hyvinvointi, mielenterveys, ammatillinen koulutus, lukiokoulutus, nivelvaihe

# Sammandrag

## Utgivare

INVEST Psykologi / Åbo universitet

## Publikationens namn

Blev du utexaminerad under coronavåren? Enkätundersökning för unga på väg att utexamineras från andra stadiet

## Upphovsmän

Juuso Repo & Sanna Herkama

I denna enkätundersökning (n=4 190) utreddes hur unga som under våren 2020 var på väg att utexamineras från andra stadiets utbildning upplevde att coronabegränsningarna inverkar på avläggandet av examen, processen att söka sig till fortsatta studier eller övergå till arbetslivet, samt det psykosociala välbefinnandet. Dessutom undersöktes å ena sidan vilket slags stöd de studerande fått, å andra sidan vilket stöd de saknat under undantagsförhållandena. Enkäten riktades till tredje årets studerande, i huvudsak per e-post, och materialet samlades in under perioden juni–juli 2020.

Resultaten visar hur coronakrisen särskilt drabbat 2020 års studenter och personer som var i färd med att avlägga yrkesexamen. De nyblivna studenterna berättar om svårigheter att söka sig till fortsatta studier och att skaffa sig en inkomst. Många yrkesskolstuderande blev tvungna att skjuta upp sin examen eller blev utan sin första arbetsplats. Dessa svårigheter avspeglades utgående från resultaten på många olika sätt i det psykosociala välbefinnandet. En jämförelse med enkäten Hälsa i skolan som genomförts av Institutet för hälsa och välfärd visar att ångest och depressionssymptom ökat bland unga. Tillförsikten inför framtiden verkar också ha försvagats betydligt bland de unga, och de har olika typer av stödbehov. Mer utförliga analyser skapar en bild av problem som ackumulerats och av att undantagsförhållandena särskilt påverkat personer som redan tidigare befann sig i en sårbar situation. Slutsatserna lyfter fram stödbehoven hos unga som genomgått ett kritiskt övergångsskede under undantagsförhållandena, och innehåller ett antal förslag på åtgärder för att minska mer långvariga negativa konsekvenser.

**Ämnesord:** coronakrisen, coronabegränsningar, andra stadiet, unga, välbefinnande, mental hälsa, yrkesutbildning, gymnasieutbildning

# Abstract

## **Publisher**

INVEST Psychology / University of Turku

## **Name of publication**

Spring graduation during the coronavirus? A survey on adolescents completing their upper secondary level studies

## **Authors**

Juuso Repo & Sanna Herkama

This survey (n=4,190) ascertains the experiences that adolescents had with the impact, at the completion of their upper secondary level studies in spring 2020, coronavirus restrictions had on getting ready to graduate, applying as an undergraduate, going into working life and their psychosocial wellbeing. Moreover, the study shows what kind of support upper secondary level students had received as well as what they needed during extenuating circumstances. The survey was sent to third-year students, mainly through e-mailing, and the materials were collected in June and July 2020.

The findings show how the coronavirus crisis has impaired upper secondary school graduates and those who were going into a vocational career in 2020. The upper secondary school graduates explained the difficulties they had both in seeking out undergraduate studies and in their livelihood. For many of those who were doing vocational studies, graduation was postponed or they did not get their first job. The findings show that these difficulties can greatly be seen in psychosocial welfare. Based on comparison to the School Health Promotion study by the Finnish Institute for Health and Welfare it appears that there is an increase in adolescents feeling anxiety and showing signs of depression. Moreover, adolescents' trust in the future clearly seems to be decreasing, and they feel that they need various kinds of support. More detailed analyses form a picture of problems piling up and that extenuating circumstances have particularly impacted those who have already previously been in a vulnerable situation. The findings highlight what adolescents, who are going through a critical transitional period in extenuating circumstances, need in terms of support. The findings also include a set of proposals for procedures to decrease negative effects over a long period of time.

**Keywords:** coronavirus crisis, coronavirus restrictions, upper secondary level, adolescents, welfare, mental health, vocational education, upper secondary school education

<b>1</b>	<b>Johdanto</b> .....	<b>6</b>
<b>2</b>	<b>Aineisto ja menetelmät</b> .....	<b>8</b>
	2.1 Tietoa vastaajista .....	8
	2.2 Menetelmät .....	9
<b>3</b>	<b>Valmistuminen, jatko-opinnot ja työllistyminen</b> .....	<b>10</b>
	3.1 Ylioppilaskirjoitukset ja valintakokeet poikkeusoloissa .....	11
	3.2 Ammattiin valmistuminen poikkeusoloissa .....	12
	3.3 Työllistyminen ja työllisyysnäkymät .....	12
<b>4</b>	<b>Psykososiaalinen hyvinvointi</b> .....	<b>15</b>
	4.1 Psykososiaalisen hyvinvoinnin indikaattorit .....	16
	4.2 Ahdistuneisuus .....	16
	4.3 Masennusoireet .....	18
	4.4 Osallisuuden kokemus .....	20
	4.5 Tyytyväisyys elämään .....	21
	4.6 Suhteet vertaisiin .....	22
<b>5</b>	<b>Tuki poikkeusolojen aikana</b> .....	<b>24</b>
	5.1 Tuki mielialaan liittyviin asioihin .....	25
	5.2 Erilaiset tuen tarpeet .....	26
<b>6</b>	<b>Poikkeustilanteen vaikutukset psykososiaaliseen hyvinvointiin</b> .....	<b>29</b>
	6.1 Oma arvio poikkeusolojen vaikutuksista mielialaan .....	30
	6.2 Koronakevään vaikeuksien yhteys psykososiaaliseen hyvinvointiin .....	31
	6.3 Aiempien vaikeuksien yhteys psykososiaaliseen hyvinvointiin koronakeväänä ....	32
	6.4 Yksilöllisten taustatekijöiden yhteys psykososiaaliseen hyvinvointiin .....	35
<b>7</b>	<b>Yhteenveto ja toimenpide-ehdotukset</b> .....	<b>37</b>
<b>8</b>	<b>Lähteet</b> .....	<b>46</b>
	<b>Liitteet</b> .....	<b>49</b>

# 1 JOHDANTO

Nivelvaiheen kriittisintä vuotta elävät nuoret valmistautuivat elämänsä tärkeimpiin kokeisiin ja suurimpiin muutoksiin, kun koko maailma yllättäen pysähtyi koronapandemian seurauksena. Suomessa otettiin käyttöön valmiuslaki 16.3.2020 epidemian hidastamiseksi ja koulut, työpaikat ja harrastukset suljettiin ihmisten vetäytyessä koteihinsa. Monet peruskoululaiset kokivat etäopetusajan jopa myönteisenä (Repo ym. 2020a), mutta toisen asteen opinnoista valmistumassa olleet nuoret olivat erityisen haavoittuvassa tilanteessa.

**Tämän kyselytutkimuksen tarkoitus oli selvittää keväällä 2020 toisen asteen opintonsa päättäneiden tai valmistumisvaiheessa olleiden nuorten kokemuksia koronarajoitusten vaikutuksista tutkinnon suorittamiseen, korkea-asteelle hakeutumiseen ja työelämään siirtymiseen sekä psykososiaaliseen hyvinvointiin ja tuen tarpeeseen liittyen.**

Raportin tulokset on jaettu viiteen osioon. Ensin esittelemme, miten vastaajat kuvasivat koronarajoitusten vaikuttaneen tutkinnon suorittamiseen, jatko-opintoihin hakeutumiseen, työllistymiseen. Sen jälkeen tarkastelemme vastaajien psykososiaalista hyvinvointia ja vertaamme sitä mm. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen (THL) Kouluterveyskyselyn tuloksiin. Sitten perehdymme kokemuksiin tuesta poikkeusolojen aikana. Neljännessä osiossa selvitämme koronarajoitusten ja aiempien opiskelun aikaisten vaikeuksien yhteyttä nuorten psykososiaaliseen hyvinvointiin koronakeväänä 2020. Tulosten pohjalta rakentuu kuva siitä, keiden kohdalla kielteiset vaikutukset olivat voimakkaampia ja missä asioissa nuoret olisivat tarvinneet ja tulevat tarvitsemaan tukea. Jokaisen osion alussa on lyhyt yhteenveto osion keskeisistä tuloksista. Lopuksi kokoamme johtopäätöksiä tuloksista ja teemme toimenpide-ehdotuksia päätöksentekijöille.

Kyselytutkimus oli osa Opiskelijoiden koronakevät -hanketta, jonka päätoteuttaja oli Turun yliopisto / INVEST Psykologia ja rahoittaja Opetus- ja kulttuuriministeriö. Yhteistyökumppaneita erityisesti aineiston keruussa olivat Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto SAKKI ry. sekä Suomen Lukiolaisten Liitto ry. Hankkeen vastuullisena johtajana toimi professori Christina Salmivalli (Turun yliopisto) ja pääasiallisena tutkijana tohtorikoulutettava Juuso Repo (Turun Yliopisto).

Käsillä olevan raportin lisäksi hankkeessa on tuotettu politiikkasuositukset (Repo ym. 2020c), tutkimuskooste Helsingin yliopiston aiheeseen liittyvistä tutkimuksista (Salmela-Aro ym. 2020), blogikirjoitus (Herkama & Repo 2020), sekä vuorovaikutteinen tulostyökalu kyselytuloksista (Repo ym. 2020b, <http://bit.ly/korona2aste>). Tulostyökalun avulla kyselytuloksia on mahdollista tarkastella vuorovaikutteisesti eri taustamuuttujien suhteen.

Kehityopsykologian näkökulmasta toisella asteella viimeistä vuotta opiskelevat nuoret ovat erityisen herkässä nivelvaiheessa. Ikävaiheessa on kyse nuoruuden tärkeimmistä kehitystehtävistä, irtaantumisesta omista vanhemmista, itsenäistymisestä sekä oman ammatillisen identiteetin ensiaskelista. Näissä kehitystehtävissä onnistuminen vaikuttaa pitkälle nuoren tulevaisuuteen ja yhteiskuntaan kiinnittymiseen.

Valmistumisvuonna valtaosa nuorista täyttää 18 vuotta eli tulee täysi-ikäiseksi, mutta psykologisesti siirtymä aikuisuuteen on monella vasta alussa. Valmistumisen lisäksi monella nuorella on edessään muutto pois kotoa, ehkä kokonaan toiselle paikkakunnalle, ja etäänntyminen kouluajan kaveri- ja harrastuspiireistä. Ammattiin valmistuvilla edessä on myös siirtyminen työelämään tai hakeutuminen jatko-opintoihin, mahdollisesti työnhaku ja kasvava vastuu omasta taloudesta ja elämänhallinnasta. Nivelvaiheeseen liittyy siis jo ilman poikkeusoloja lukuisia henkistä kuormitusta lisääviä tekijöitä. Erityisen tärkeää tässä elämäntilanteessa on luottamus tulevaisuuteen, hallinnan tunne, tyytyväisyys elämään ja sosiaalinen tuki. Esimerkiksi tyytyväisyyden elämään toisen asteen opintojen aikana ja nivelvaiheessa on havaittu olevan merkityksellistä kiinnittymiseen työhön ja opiskeluun myöhemmissä elämän vaiheissa (Upadyaya & Salmela-Aro 2017). Kaikki nämä olivat koronakeväänä 2020 uhattuina.

Tässä raportissa on kyselytulosten lisäksi poimintoja kyselyn avovastauksista, joissa nuoret saivat vapaasti kuvata kokemuksiaan koronakeväästä. Alla olevassa lainauksessa tiivistyy monen vastaajan kokemukset:

*”Koronakevät varmasti oli monelle raskas, mutta tuntuu, että itselle tämä oli myös iskua iskun perään. Muutenkin raskas kirjoitusvuosi, kirjoitusten aikaistuminen, muutokset kouluun hakemisessa, kesätyön menettäminen ja rahattomuus ja epävarmuus nyt, kun pitäisi kerätä luottamusta tulevaan ja siihen, että pärjää, tuntuu kaikki musertavalta. Olisin halunnut ihan tavallisen kevään ja tuntuu tosi epäreilulta, mutta ei tämä kevät ollut kenenkään valinta.”*  
*(lukiolainen, nainen)*

## 2 AINEISTO JA MENETELMÄT

Kysely kohdennettiin kolmannen vuoden opiskelijoille ja aineisto kerättiin kesällä 16.6. – 6.8.2020 välisenä aikana. Verkkokyselyn toteutti Turun yliopiston INVEST Psykologia - tutkimusryhmä yhteistyössä Suomen Lukiolaisten Liiton ja Suomen Ammattiin Opiskelevien Liiton kanssa. Vastaajat rekrytoitiin opiskelijajärjestöjen jäsenistä ja Turun yliopiston Opintokamu -ohjelman ([www.opintokamu.fi](http://www.opintokamu.fi)) osallistujista sähköpostilla, tekstiviesteillä ja sosiaalisen median kanavien kautta. Valtaosa vastauksista saatiin henkilökohtaisilla sähköpostikutsuilla kesäkuun aikana. Kysely oli saatavilla suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi.

### 2.1 Tietoa vastaajista

Kysely suunnattiin kolmannen vuoden opiskelijoille ja siihen saatiin kaikkiaan 5005 vastausta. Vastaajista 84 prosentilla oli tarkoitus valmistua keväällä 2020. Tämän raportin aineistossa on mukana vain vastaajat, jotka valmistuivat tai joilla oli tarkoitus valmistua koronakeväänä (n=4190).

Vastaajista noin neljännes (24%) opiskeli ammattikoulussa (n=986) ja kolme neljäsosaa (74%) lukiossa (n=3086). Kolme prosenttia vastaajista opiskeli kaksoistutkintoa. Kyselyyn vastanneista 77 prosenttia oli naisia ja 23 prosenttia miehiä. Lukiolaisista naisten osuus oli 81 prosenttia ja ammattiin opiskelijoista 66 prosenttia. Lukioissa naisten osuus on yleisestikin suurempi kuin ammatillisissa oppilaitoksissa (Taulukko 1). Vastaajista äidinkieleltään suomenkielisiä oli 96% ja ruotsinkielisiä 1,5%. Vastaajista valtaosa (89%) oli syntynyt vuosina 2000-2001 eli oli iältään 19-20-vuotiaita. Vastaajissa oli enemmän naisia, lukiolaisia ja suomenkielisiä kuin kohdejoukossa. Tämä on huomioitu analyyseissa tekemällä analyysit erikseen sukupuolen ja oppilaitoksen tyyppin mukaan. Raportissa käytetään painottamattomia keskiarvoja, toisin kuin aineistosta julkaistussa vuorovaikutteisessa tulostyökalussa (Repo ym. 2020b).

Vastaajia oli 244 eri kunnasta, kattavasti kaikista Manner-Suomen maakunnista. Vastaajista 75% oli kaupunkimaisista, 10% maaseutumaisista ja 15% taajaan asutuista kunnista. Vastaajien taustatiedot verrattuna rekistereistä ja edustavista kyselyistä saatuihin tietoihin on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Vastaajien taustatiedot verrattuna tilastotietoihin väestöstä

	<i>Kyselyaineisto</i>	<i>Tilastoaineisto</i>	<i>Tilaston lähde</i>
Lukiolaisten osuus (%)	76	56 (9.luokan päättäneistä lukion aloittavien osuus)	Tilastokeskus <sup>1</sup>
Naisten osuus lukiolaisista (%)	81	58 (2018)	Tilastokeskus <sup>2</sup>
Naisten osuus ammattiin opiskelevista (%)	66	45 (2017)	<a href="http://www.vipunen.fi">www.vipunen.fi</a>

<sup>1</sup> [https://www.tilastokeskus.fi/til/khak/2018/khak\\_2018\\_2019-12-12\\_tie\\_001\\_fi.html](https://www.tilastokeskus.fi/til/khak/2018/khak_2018_2019-12-12_tie_001_fi.html)

<sup>2</sup> [http://www.tilastokeskus.fi/til/lop/2018/lop\\_2018\\_2019-06-18\\_tie\\_001\\_fi.html](http://www.tilastokeskus.fi/til/lop/2018/lop_2018_2019-06-18_tie_001_fi.html)



## 2.2 Menetelmät

Sekä kyselylomakkeen suunnittelussa että tulosten raportoinnissa on hyödynnetty aiempia opiskelijoille tehtyjä valtakunnallisia kyselyjä. Näin on saatu vertailupohjaa kyselytuloksiin. Vertailuissa käytettyjä kyselyjä ovat THL Kouluterveyskysely 2017 ja 2019<sup>3</sup>, Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto SAKKI ry:n Amisbarometri 2019<sup>4</sup>, sekä Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otuksen Lukiolaisbarometri 2019<sup>5</sup>. Näitä kyselyjä ei kuitenkaan ole toteutettu kesäaikana eikä 3. vuoden opiskelijoille. Tämä on syytä ottaa huomioon, kun tämän kyselyn tuloksia verrataan aikaisempiin kyselyihin. Valmistumisvuosi voi olla kuormittava ajanjakso elämässä monille myös ilman poikkeusolojen vaikutusta.

Kyselyaineistojen analyysissä käytettiin ei-parametrisia tilastollisia testejä (kuten Mann-Whitney U) ja korrelaatiokertoimia (Spearman). Tilastollisen merkitsevyyden rajana käytettiin viiden prosentin riskitasoa ( $p < 0,05$ ). Tilastollinen merkitsevyys kuvaa sitä, kuinka luotettavasti voidaan sanoa, että kahden eri tutkittavan ilmiön välillä on yhteys tai että tutkittavien ryhmien välillä on ero siinä perusjoukossa, jota otos edustaa. Kun tekstissä kerrotaan tuloksen olevan tilastollisesti merkitsevä, se tarkoittaa, että ero ryhmien välillä tulisi todennäköisesti näkyviin otoksesta riippumatta. Tilastollisiin testeihin liittyvät tarkemmat tunnusluvut löytyvät raportin liitteistä.

Tilastollinen merkitsevyys ei kerro, onko ryhmien välinen ero suurta vai pientä. Eron suuruuden hahmottamiseksi käytetään tässä raportissa efektikokoa. Sen avulla voidaan verrata erojen suuruutta eri aineistojen välillä. Suuri efektikoko tarkoittaa, että ryhmien välillä on erittäin huomattava ero. Kun efektikoko on alle 0,2, sanotaan, että efektikoko on pieni. Kun se on noin 0,5, efektikoko on keskisuuri ja kun se on yli 0,8, efektikoko on suuri. Jos efektikoko on 1,3 tai enemmän, ryhmien välillä on erittäin suuri ero.

Lisäksi raporttiin on poimittu näytteeksi kyselyn avovastauksia, jotka kuvaavat tilastollisissa tuloksissa ilmeneviä asioita.

---

<sup>3</sup> <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely>

<sup>4</sup> <https://sakkiry.fi/amisbarometri-2/>

<sup>5</sup> <https://www.otus.fi/hanke/lukiolaisbarometri/>

### 3 VALMISTUMINEN, JATKO-OPINNOT JA TYÖLLISTYMINEN

#### Yhteenveto luvun keskeisistä tuloksista

Tässä tulosluvussa esittelemme, mikä oli valmistuvien opiskelijoiden tilanne tutkinnon suorittamisen, jatko-opintojen ja työllistymisen suhteen valmistumisen jälkeisenä kesänä ja miten koronarajoitukset olivat opiskelijoiden mielestä vaikuttaneet näihin asioihin. Keskeiset tulokset ovat seuraavat:

- Ylioppilaista lähes puolet koki saaneensa huonommat arvosanat ylioppilaskirjoituksista poikkeustilanteen takia ja yli kolmannes koki sen vaikeuttaneen jatko-opintoihin hakeutumista.
- Ylioppilaista kolmannes oli menettänyt kesätyön tai muun työpaikan ja yhtä moni oli vailla suunnitelmaa syksyksi; he toivoivat löytävänsä töitä tai saavansa vielä opiskelupaikan.
- Ammattiin opiskelleista joka viides ilmoitti valmistumisen viivästyneen koronarajoitusten takia.
- Ammattiin valmistuvien nuorten luottamus omaan työllistymiseen ja työuraan on selvästi heikompi kuin aiemmassa kyselyssä (Amisbarometri 2019). Ammattiin valmistuvista vain kaksi kolmesta uskoi työllistyvänsä omalle alalleen. Naisista jopa yli kolmannes uskoi vaihtavansa alaa ja enemmän kuin joka viides uskoi olevansa pitkiä aikoja työttömänä.
- Vain yhdellä neljästä ammattiin valmistuvasta oli työpaikka tiedossa syksyksi.
- Vastaajista lähes puolet kaipasi apua tai tukea työllistymiseen, toimeentuloon, ammatinvalintaan tai jatko-opintoihin liittyen.

### 3.1 Ylioppilaskirjoitukset ja valintakokeet poikkeusoloissa

Lukiolaisilla koronarajoitukset vaikuttivat erityisesti ylioppilaskokeisiin, valintakokeisiin ja kesätöihin. Lukiolaisista yli kolme neljäsosaa (82%, n=3086) kertoi koronarajoitusten vaikuttaneen kirjoitusten aikatauluun ja puolet naisista (50%) ja kolmannes miehistä (33%) koki saaneensa huonommat arvosanat tai koetulokset kuin olisi saanut normaalitilanteessa. Vastanneista kuitenkin lähes kaikki (97%) valmistuivat ylioppilaaksi.

Valintakokeisiin valmistautuneet vastaajat kertoivat sen olleen vaikeaa ja kuormittavaa, koska valintakriteerit, aikataulut ja valintakokeen toteuttamistavat muuttuivat. Myös muutoksista tiedottamisen kuvattiin olleen sekavaa. Reilu kolmannes (38%) tuoreista ylioppilaista koki koronarajoitusten vaikeuttaneen jatko-opintoihin hakeutumista, naiset (42%) selvästi useammin kuin miehet (23%). Avoimissa vastauksissa lukiolaiset kertoivat usean yhtäaikaisen muutoksen luoman tilanteen olleen heidän mielestään epäreilu ja kuormittava: kirjoituksiin valmistautuminen ei onnistunut suunnitellusti, useamman aineen suorittaminen samalla viikolla oli raskasta, suoriutumisen koettiin näiden syiden vuoksi olleen heikko eikä ponnistelu kaikkien kohdalla kuitenkaan tuottanut haluttua lopputulosta hakukriteerien suosiossa todistusvalintaa.

Lukiolaisista lähes kaikki (92%) olivat hakeneet opiskelupaikkaa ja näistä 79 prosenttia oli hakenut paikkaa yliopistoon ja 19 prosenttia ammattikorkeakouluun. Opiskelupaikkaa hakeneista enemmän kuin joka kolmas (37%) oli jäänyt ilman paikkaa ja lisäksi noin joka viides (19%) oli vielä epävarma tilanteestaan.

Tuoreista ylioppilaista yli kolmannes oli vielä vailla suunnitelmaa syksyksi; moni toivoi saavansa töitä (17%) tai vielä löytävänsä mieluisen opiskelupaikan (13%). Avovastauksissa osa kertoi syksyllä keskittyvänsä pääasiallisesti ylioppilasarvosanojensa korottamiseen.

Koronarajoitukset vaikuttivat monen ylioppilaan työtilanteeseen, naisilla miehiä useammin. Moni raportoi menettäneensä kesätyön (naisista 23%, miehistä 15%) tai muun työpaikan (naisista 11%, miehistä 6%) tai kertoi töiden muuten vähentyneen (naisista 19%, miehistä 14%) koronarajoitusten takia. Kaiken kaikkiaan työtilanne heikkeni naisista joka toisella (52%) ja miehistä joka kolmannella (35%). Luvut ovat saman suuntaisia kuin Jyväskylän yliopiston kyselyssä koronakeväältä (Wilska ym. 2020).

*”Jouduin kirimään tahtiani kirjoittamieni aineiden kertaamisessa. Stressi hylätyistä kokeista ja huonoista numeroista aiheutti minulle loppuun palamisen viime metreillä.” (lukiolainen, mies)*

*”Koronakeväänä erityisesti yliopistoihin hakemisesta aiheutu paljon stressiä, ahdistusta ja toivottomuutta. Muuttuneet valintaperusteet ja koko hakuprosessi tuntuvat epäreiluilta, eikä meitä opiskelijoita ja mielenterveyttämme otettu riittävällä tavalla huomioon näissä päätöksissä.” (lukiolainen, nainen)*

## 3.2 Ammattiin valmistuminen poikkeusoloissa

Ammattiin valmistumassa olleista useampi kuin joka viides (22%, n = 216) ilmoitti valmistumisen viivästyneen koronarajoitusten takia ja 14 prosenttia ei valmistunut lainkaan keväällä 2020 vaikka oli tarkoitus<sup>6</sup>. Ammattiin opiskelien kohdalla poikkeusolot vaikeuttivat erityisesti ammattiosaamisen näyttöjen ja harjoittelujen suorittamista. Vaikeudet olivat samansuuntaisia kuin opiskelijajärjestöjen kyselyssä koronakeväältä (

Joka neljäs (27%) kertoi ammattiosaamisen näytön vaikeutuneen, naisista useampi (33%) useampi kuin miehistä (20%). Viidennes vastaajista (21%) raportoi harjoittelun keskeytyneen, jälleen naisista useampi (26%) kuin miehistä (14%). Osa opiskelijoista kertoi avoimissa vastauksissa valmistumisen siirtyvän syksyyn tai olevansa epätietoinen valmistumisen ajankohdasta.

Ammattiin opiskelijoista hieman yli neljännes oli hakenut jatko-opiskelupaikkaa (29%, n = 277 vastaajaa). Näistä kaksi kolmesta (64%) oli hakenut ammattikorkeakouluun, 16 prosenttia yliopistoon ja 16 prosenttia toiseen ammatilliseen oppilaitokseen tai lukioon. Opiskelupaikkaa hakeneista noin joka neljäs (23%) oli jäänyt ilman paikkaa ja noin joka kolmas (36%) oli vielä epävarma tilanteestaan.

*”Joudun käymään vielä yhden vuoden ammatillista tutkintoa, sillä alaamme ei voi hoitaa etäopiskeluna.” (ammattiin opiskeleva, mies)*

*”Näyttötöitä oli mahdoton tehdä loppuun ja palauttaa. Tällä hetkellä minulla ei ole pienintäkään havaintoa, valmistunko jouluna vai vasta ensi vuonna. Opintolaina sen kuin kasvaa, hurraa.” (ammattiin opiskeleva, nainen)*

## 3.3 Työllistyminen ja työllisyysnäkymät

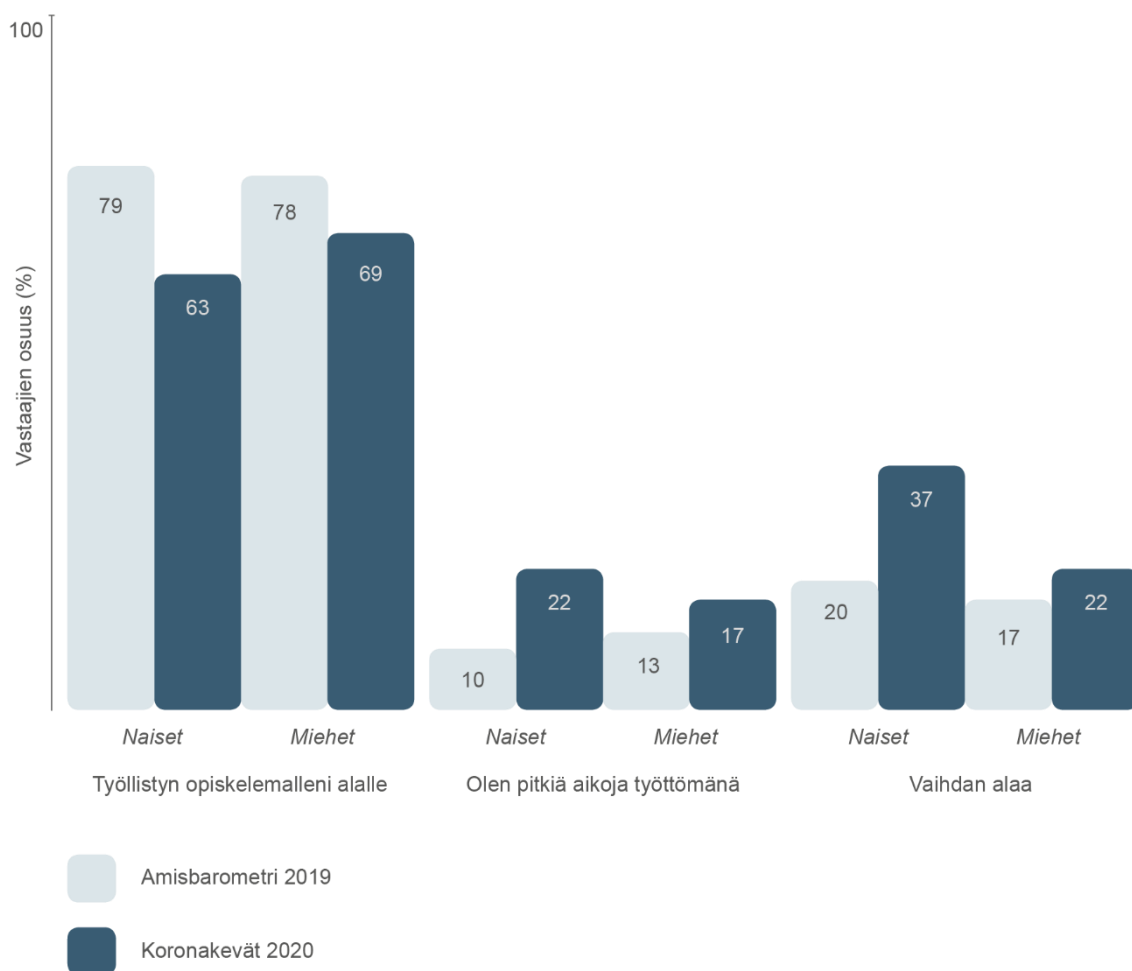
Vastaajille esitettiin tulevaisuuteen liittyviä väittämiä ja heitä pyydettiin arvioimaan miten todennäköisinä he pitävät niitä omassa elämässään<sup>7</sup>. Kyselyssä käytettiin samoja väittämiä kuin SAKKI ry:n toteuttamassa Amisbarometrissä vuonna 2019. Vertailu ammattiin opiskelevien osalta (n=731) on kuviossa 1.

---

<sup>6</sup> Raportin aineistossa on mukana vain ne vastaajat, joilla oli tarkoitus valmistua kevään 2020 aikana.

<sup>7</sup> Vastausasteikko oli seitsenportainen (1=erittäin epätodennäköistä, 7=hyvin todennäköistä). Tarkastelussa on vastaajat, jotka valitsivat vaihtoehdon 5, 6 tai 7.

Kuvio 1. Ammattiin opiskelevien työllisyysnäkymät. Niiden vastaajien osuus (%), jotka pitävät esitettyjä asioita todennäköisinä omassa elämässään. Vertailu Amisbarometriin 2019.



Sekä miehillä että naisilla luottamus työelämän näkymiin oli selvästi heikompi koronakevään 2020 jälkeen. Huomattava ero on väittämässä ”Olen pitkiä aikoja työttömänä”, jota piti Amisbarometrissä 2019 todennäköisenä vain 10% naisista ja 13% miehistä. Tässä kyselyssä luvut olivat kasvaneet, naisilla jopa yli kaksinkertaiseksi (22%). Lisäksi joka kolmas (34%) ammattiin valmistuvista ei uskonut työllistyvänsä alalleen lainkaan. Edelleen yli kolmannes (37%) juuri ammattiin valmistuvista naisista uskoi vaihtavansa alaa (miehistä 22%), mikä oli selvästi enemmän kuin aiemmassa kyselyssä. Kun aiemmassa kyselyssä sukupuolten välillä ei ollut selvää eroa, on tässä kyselyssä naisten luottamus työuraansa heikompi jokaisen väittämän kohdalla.

Ammattiin valmistuneista joka kolmas (33%) koki koronatilanteen heikentäneen työllistymismahdollisuuksiaan. Vastaajista puolet (52%) aikoi olla syksyllä palkkatöissa tai yrittäjänä ja pysyvän työpaikan löytämiseen uskoi samoin noin puolet (57%) ammattiin valmistuneista. Yhdellä neljästä (25%) oli työpaikka syksyksi tiedossa.

Vastaajilta kysyttiin myös, kokivatko he tarvitsevansa tukea johonkin asiaan. Epävarmuus työllistymisestä näkyi myös näissä vastauksissa. Ammattiin valmistuvista lähes joka toinen

kaipasi apua työllistymiseen (43%) tai toimeentuloon (44%) liittyen, ja useampi kuin joka neljäs (28%) kaipasi ohjausta myös ammatinvalintaan tai jatko-opintoihin. Lukiolaisista noin puolet (53%) kaipasi ohjausta ammatinvalintaan tai jatko-opintoihin, toimeentuloon (46%) ja työllistymiseen (44%) liittyen. Molemmassa ryhmässä tuen ja ohjauksen tarpeessa on siis kovin moni vielä valmistumisen jälkeen.

*”Toivoisin kouluihin enemmän kannustamista ja mahdollisuuksien tarjoamista työelämään. Ennen kun löysin työpaikkani olin erittäin tyhjiä olotilassa enkä tiennyt oikein mitä tehdä mutta sain pyynnön, että tule töihin jeesaamaan pari päivää ja tämän jälkeen minulle tarjottiin töitä niin kauan kun on. Nyt olen ollut maaliskuun lopusta asti töissä ja jatkan niin kauan kun on mahdollista mutta se mikä vaikutus töiden tekemisellä on yleiseen hyvinvointiin ja mielialaan on aivan uskomaton. Ennen, kun olin töissä, en edes tiennyt töiden olevan se, mitä tarvitsin, jotta saisin asiat vähän paremmaksi.”*  
(ammattiin opiskeleva, mies)

*”En saa mistään töitä ja en tiedä miten lähtisin tavoittelemaan tulevaisuutta. Mun elämä on tällä hetkellä siinä kohtaa etten tiedä mistään mitään tai mitä haluisin tehdä, mutta tiedän sen vaan et haluan tehdä jotain.”* (ammattiin opiskeleva, nainen)

## 4 PSYKOSOSIAALINEN HYVINVOINTI

### Yhteenveto luvun keskeisistä tuloksista

Kyselyssä kartoitettiin opiskelijoiden psykososiaalista hyvinvointia viidellä mittarilla, joita on käytetty myös aiemmissa opiskelijakyselyissä. Tässä tulosluvussa esitellään tulokset näistä näkökulmista ja verrataan niitä tuloksiin aiemmista kyselyistä.

Keskeiset tulokset vertailujen perusteella ovat:

- Nuorten ahdistuneisuus oli selvästi yleisempää kuin aiemmissa kyselyissä.
- Naiset olivat yleisesti ahdistuneempia kuin miehet, mutta ahdistuneisuus näyttää lisääntyneen erityisesti ammattiin valmistuvien miesten keskuudessa.
- Masentuneisuus oli yleistä erityisesti naisilla, joista enemmän kuin joka neljäs koki tunnistettavia masennusoireita.
- Osallisuuden kokemuksessa ei ollut merkittäviä eroja verrattuna aiempiin kyselyihin.
- Elämään tyytyväisyys ei ollut merkittävästi heikompaa kuin aiemmissa kyselyissä.
- Nuorten kaverisuhteet näyttävät olevan melko ennallaan, ainoastaan uusien suhteiden luominen on ollut hieman entistä vaikeampaa.

## 4.1 Psykososiaalisen hyvinvoinnin indikaattorit

Kyselyssä käytettiin indikaattoreita, jotka koostuivat useammista väittämistä. Indikaattorit muodostettiin laskemalla väittämien tulokset yhteen. Taulukossa 2 näkyy käytetyt indikaattorit, niiden jakaumaluvut, reliabiliteettikertoimet ja indikaattorien väliset korrelaatiot. Indikaattorien väliset korrelaatiot ovat suhteellisen korkeita, mikä tarkoittaa, että hyvinvointi yhdellä osa-alueella oli usein yhteydessä hyvinvointiin myös muilla osa-alueilla.

Taulukko 2. Psykososiaaliseen hyvinvointiin liittyvät indikaattorit.

Indikaattori	skaala	ka	kh	väittämien lkm	Cronbach alpha	2	3	4	5
1 Ahdistuneisuus	1-4	1,85	0,75	7	.91	.69	-.51	-.50	-.29
2 Masennusoireet	1-4	1,47	0,52	6	.84		-.67	-.67	-.37
3 Osallisuuden kokemus	0-100	69,63	17,87	10	.91			.65	.45
4 Tyytyväisyys elämään	1-5	3,71	0,86	1	-				.33
5 Suhteet vertaisiin	1-7	4,77	1,39	8	.88				

Kaikki korrelaatiot olivat tilastollisesti erittäin merkitseviä ( $p < .001$ )

## 4.2 Ahdistuneisuus

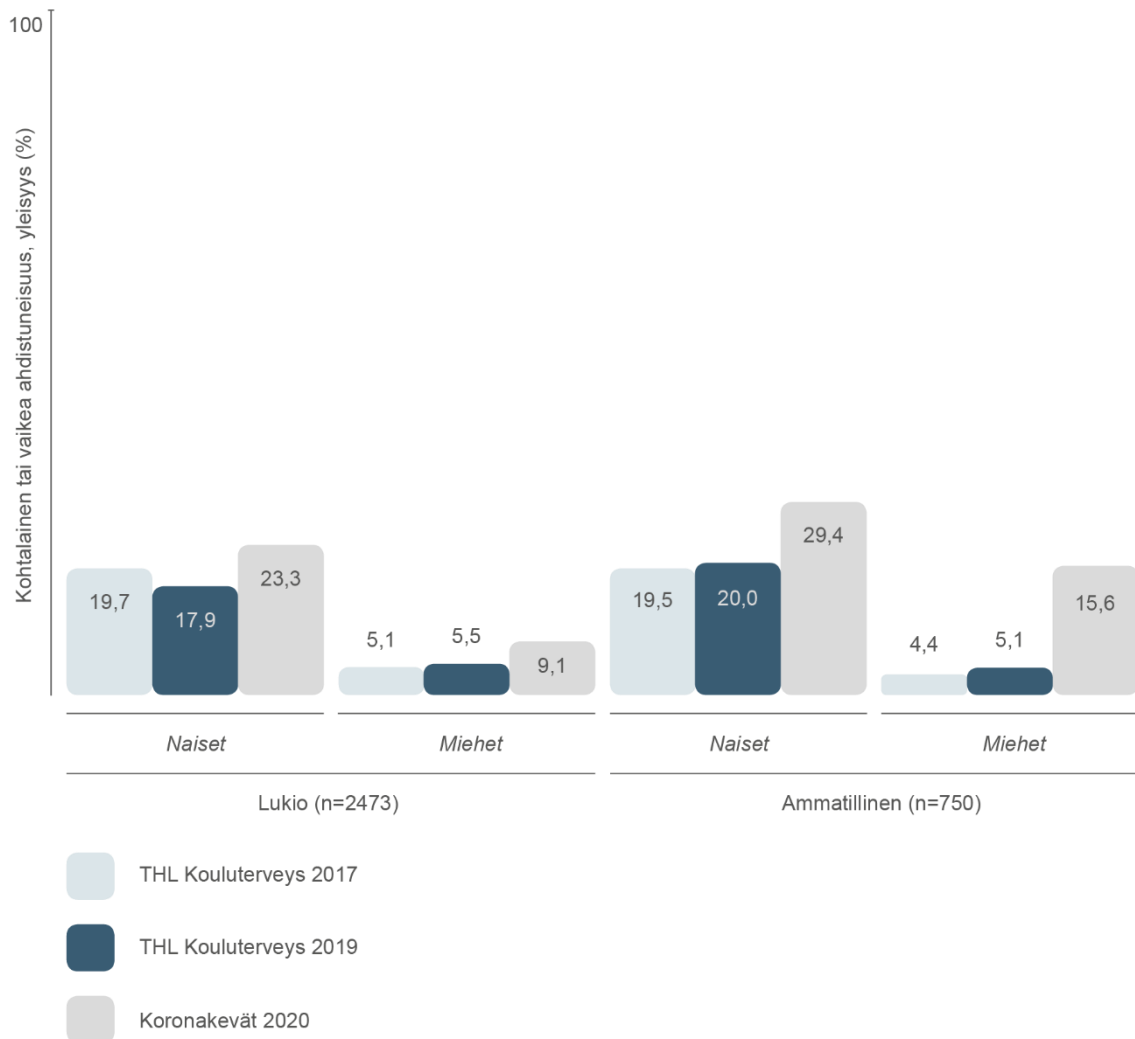
Ahdistuneisuutta arvioitiin THL:n Kouluterveyskyselyssä käytetyllä indikaattorilla<sup>8</sup>. Tarkastelussa ovat vastaajat, jotka kokivat vähintään kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta. Kuviosta 2 nähdään, että ahdistuneisuus oli tässä kyselyssä selvästi yleisempää kuin Kouluterveyskyselyissä 2017 ja 2019. Erityisen merkittävä ero aiempiin kyselyihin oli ammattiin opiskelevien miesten keskuudessa. Heillä ahdistuneisuudesta kärsivien osuus oli jopa kolme kertaa suurempi kuin Kouluterveyskyselyssä 2019 (nyt 16%, aiemmin 5%)<sup>9</sup>. Myös ammattiin opiskelevilla naisilla ero aiempiin kyselyihin oli selvästi suurempi (noin 9 prosenttiyksikköä) kuin lukiolaisilla (noin 5 prosenttiyksikköä).

<sup>8</sup> Indikaattori perustuu GAD7-mittariin ja kysymykseen: "Kuinka usein seuraavat ongelmat ovat vaivanneet sinua lomakkeen täyttöä edeltäneen kahden viikon aikana?". Summaindikaattori ( $\alpha = .91$ ) muodostuu seitsemästä osiosta, esimerkiksi "hermostuneisuuden, ahdistuneisuuden tai kireyden tunne" ja "vaikeus rentoutua". Vastausasteikko (1-4) vaihtelee välillä 1=ei lainkaan ja 4=lähes joka päivä. Tarkasteluun on otettu mukaan vastaajat, joilla väittämien summa on vähintään 10 pistettä (kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus)

<sup>9</sup> Vertailuissa on huomioitava, että käsillä oleva kysely toteutettiin kesällä ja kolmatta vuotta opiskelleille, kun taas Kouluterveyskysely toteutetaan opintojen aikana 1. ja 2. vuoden opiskelijoille.



Kuvio 2. Kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, yleisyys (%) oppilaitoksen tyyppin ja sukupuolen mukaan. Vertailu Kouluterveyskyselyihin 2017 ja 2019.



Merkittävää eroa lukiolaisten ja ammattiin opiskelevien välillä ei ole Kouluterveyskyselyissä ollut. Tässä kyselyssä ero oli tilastollisesti merkitsevä sekä naisten ( $\text{Chi}^2 = 7,7, p=0,005$ ) että miesten ( $\text{Chi}^2 = 6,92, p=0,008$ ) joukossa. Ahdistuneisuus oli selvästi yleisempää naisten keskuudessa, kuten se on ollut aiemmissakin kyselyissä. Sukupuolten välinen ero oli myös tilastollisesti merkitsevä sekä lukiolaisilla ( $\text{Chi}^2 = 46,95, p < 0,001$ ) että ammattiin opiskelevilla ( $\text{Chi}^2 = 17,10, p < 0,001$ ).

*”Tilanne koronan takia on vienyt minulta tarvittavan päivittäisen rutiinin, joka normaalisti auttaisi minua pärjäämään masennuksen ja ahdistuksen kanssa.” (lukiolainen, nainen)*

*”Koen, että korona ei vaikeuttanut niinkään opiskeluani tai valmistumistani merkittävästi, mutta se lisäsi valtavan määrän huolta läheisistä. Lähipiirissäni on paljon riskiryhmiin kuuluvia ja välillä tuntuu, että on pitänyt eristäytyä suojellakseen varmuudella toisen terveyttä. En ole pelännyt koronaa omalle kohdalleni, jos virus tulee niin se on tullakseen. Sen sijaan olen ollut toisinaan hyvinkin ahdistunut siitä, että esimerkiksi sairastaisin koronaa oireettomana ja tietämättäni tartuttaisin muita ihmisiä.” (lukiolainen, nainen)*

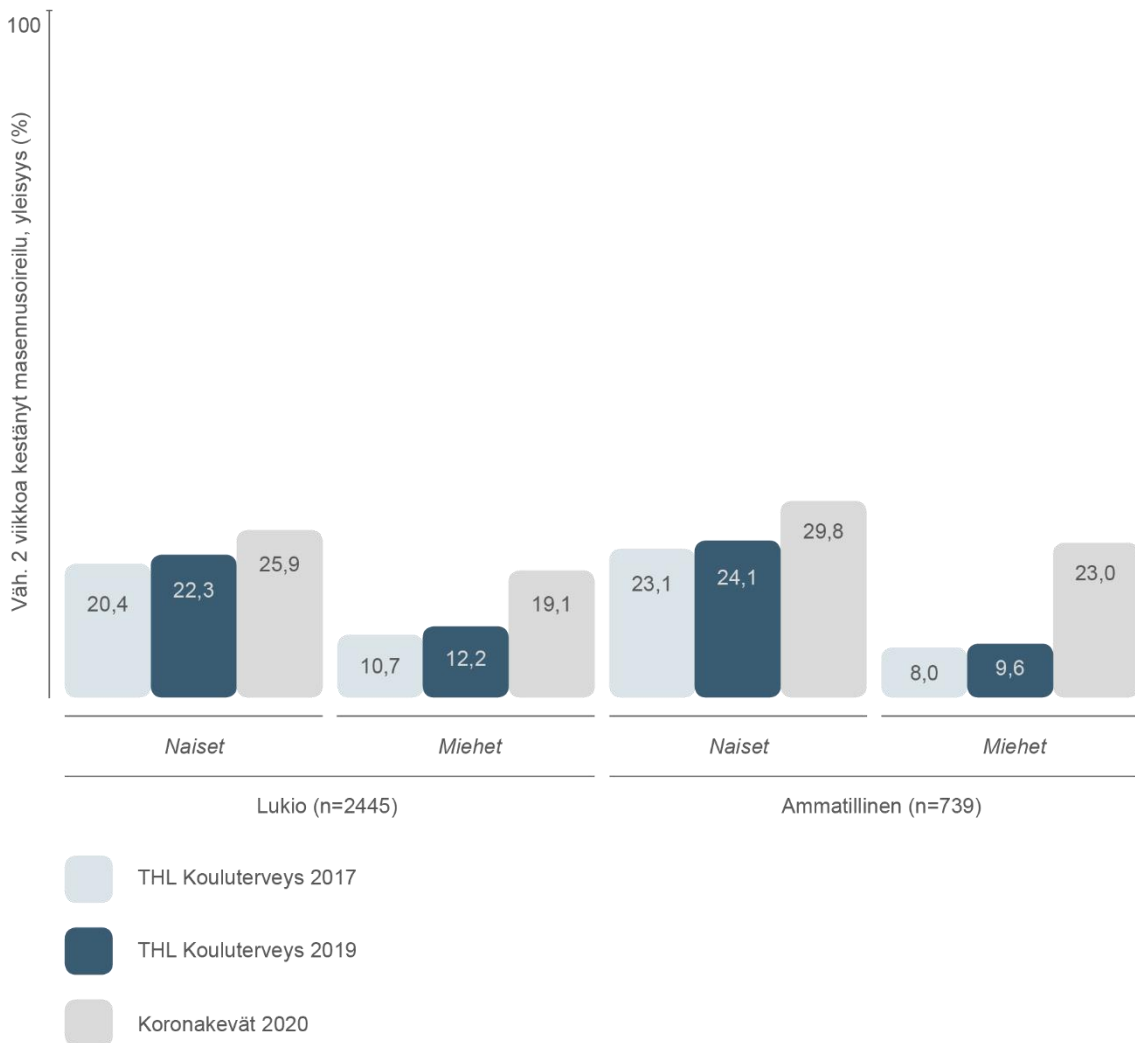
### 4.3 Masennusoireet

Masennusoireilua kartoitettiin THL Kouluterveyskyselyssä käytetyllä indikaattorilla<sup>10</sup>. Masennusoireilu näytti olevan selvästi yleisempää kuin Kouluterveyskyselyissä vuosina 2017 ja 2019 (kuvio 3). Masentuneisuus näyttää lisääntyneen erityisesti ammattiin opiskelevien keskuudessa aivan kuten ahdistuneisuuskin. Ammattiin opiskelevien ja lukiolaisten välillä ei ole aiemmissa kyselyissä ollut selvää eroa, mutta tässä kyselyssä ammattiin opiskelevilla masennusoireet ovat selvästi yleisempiä. Muutos on huomattava erityisesti ammattiin opiskelevien miesten keskuudessa, jossa masennusoireilu on yli kaksi kertaa yleisempää kuin Kouluterveyskyselyssä 2019 (nyt 23%, aiemmin 10%). Yleisintä masennusoireilu on ammattiin opiskelevilla naisilla (30%), joilla ero aiempiin kyselyihin on myös huomattava.

---

<sup>10</sup> Masennusoireilua kartoitettiin PHQ-2-mittarilla, joka perustuu kysymykseen: "Kuinka usein seuraavat ongelmat ovat vaivanneet sinua lomakkeen täyttöä edeltäneen kahden viikon aikana?". Summaindikaattori muodostuu kahdesta osiosta: 1) vain vähäinen mielenkiinto tai mielihyvä erilaisten asioiden tekemisestä, 2) alakuloisuus, masentuneisuus, toivottomuus. Vastausvaihtoehdot: 1) ei lainkaan, 2) useana päivänä, 3) suurimpana osana päivistä, 4) lähes joka päivä. Vastausvaihtoehdot uudelleen luokitellaan seuraavasti: 1=0, 2=0, 3=1, 4=1. Pistemäärä voi vaihdella välillä 0–2. Tarkastelussa ovat mukana vähintään yhden pisteen saaneet vastaajat.

Kuvio 3. Vähintään kaksi viikkoa kestänyt masennusoireilu, yleisyys (%) oppilaitoksen tyypin ja sukupuolen mukaan. Vertailu Kouluterveyskyselyihin 2017 ja 2019.



Erot lukiolaisten ja ammattiin opskelleiden välillä eivät kuitenkaan olleet tilastollisesti merkitseviä naisten ( $\text{Chi}^2 = 2,96$ ,  $p=0,084$ ) eikä miesten ( $\text{Chi}^2 = 1,56$ ,  $p=0,209$ ) joukossa. Sukupuolten välillä ero oli tilastollisesti merkitsevä lukiolaisilla ( $\text{Chi}^2 = 9,54$ ,  $p=0,002$ ) mutta ei aivan ammattiin opskelleilla ( $\text{Chi}^2 = 3,81$ ,  $p=0,051$ ).

Masennusoireita kartoitettiin lisäksi kuuden kysymyksen versiolla Beck Depression Inventory (BDI) -mittarista. Koska tätä indikaattoria ei ole käytetty Kouluterveyskyselyssä, esitetään siitä tulokset liitetaulukossa 1. Tarkastelu vahvistaa edellä mainitut tulokset: erot sukupuolten välillä sekä lukiolaisten ja ammattiin opskelleiden välillä ovat saman suuntaisia ja tässä aineistossa myös tilastollisesti merkitseviä.

## 4.4 Osallisuuden kokemus

Osallisuuden kokemusta mitattiin THL:n osallisuusindikaattorilla<sup>11</sup>, jota on käytetty myös Kouluterveyskyselyssä 2019. Osallisuusindikaattorin tulosten on osoitettu olevan yhteydessä esimerkiksi terveyteen, toiminta- ja työkykyyn, mielenterveyshäiriöihin ja elämänlaatuun (Leemann 2020).

Taulukosta 3 nähdään, että osallisuuden kokemus oli miehillä keskimäärin jonkin verran vahvempi kuin naisilla sekä lukiolaisten että ammattiin opskelleiden joukossa. Suurempi pistemäärä tarkoittaa vahvempaa osallisuuden kokemusta. Sukupuolten välinen ero oli samansuuntainen kuin Kouluterveyskyselyssä 2019 (Virrankari 2020). Lukiolaisten ja ammattiin opskelleiden välillä ei osallisuuden kokemuksessa ollut tilastollisesti merkitsevää eroa.

Taulukko 3. Osallisuuden kokemus (indikaattorin keskiarvo 0-100) sukupuolen ja oppilaitostyyppin mukaan.

	<i>naiset</i>	<i>miehet</i>	<i>U</i>	<i>merkitsevyys</i>	<i>efektikoko</i>
Lukio	68,7	72,8	396748	< 0,001 ***	0,11
Ammatillinen	69,6	70,5	57611	0,045 *	0,07

Kouluterveyskyselystä 2019 on julkaistu osallisuusindikaattorin tuloksia vain kiusaamiskokemusten mukaan eriteltynä. Tämän vuoksi vertailukin tehdään tässäkin ryhmiteltynä kiusaamisen mukaan<sup>12</sup>. Taulukosta 4 nähdään, että osallisuuden kokemus on kaikissa ryhmissä johdonmukaisesti jonkin verran heikompi tässä kyselyssä verrattuna Kouluterveyskyselyyn 2019<sup>13</sup>.

Taulukko 4. Osallisuuden kokemus (osallisuusindikaattorin keskiarvo 0-100) verrattuna Kouluterveyskyselyyn 2019 tuloksiin kiusaamiskokemusten mukaan

	<i>Kouluterveys 2019</i>	<i>Koronakevät 2020</i>
Lukio, ei kiusattu lainkaan	76	71
Lukio, kiusattu vähintään joskus / melko vähän	65	62
Ammatillinen, ei kiusattu lainkaan	76	72
Ammatillinen, kiusattu vähintään joskus / melko vähän	69	63

<sup>11</sup> Osallisuusindikaattori muodostuu kymmenestä väittämästä, jotka kartoittavat merkityksellisyyden kokemusta, uskoa omiin toimintamahdollisuuksiin ja sosiaalista vuorovaikutusta. Esimerkiksi "Pystyn vaikuttamaan oman elämäni kulkuun." Osallisuusindikaattori laskettiin THL ohjeen mukaisesti väittämien pisteistä ja skaala muunnettiin asteikolle 0–100.

<sup>12</sup> Vertailu on suuntaa antava, koska kysymysasettelut eroavat. Kouluterveyskyselyssä kysyttiin kiusaamisesta kuluvan lukukauden aikana, tässä kyselyssä toisen asteen opintojen aikana. Vastausasteikko oli molemmissa neliportainen ja vertailuryhmät muodostettiin vain vaihtoehdon 1) ei lainkaan perusteella.

<sup>13</sup> Vertailussa on huomioitava, että Kouluterveyskyselyyn vastaavat 1. ja 2. vuoden opiskelijat.

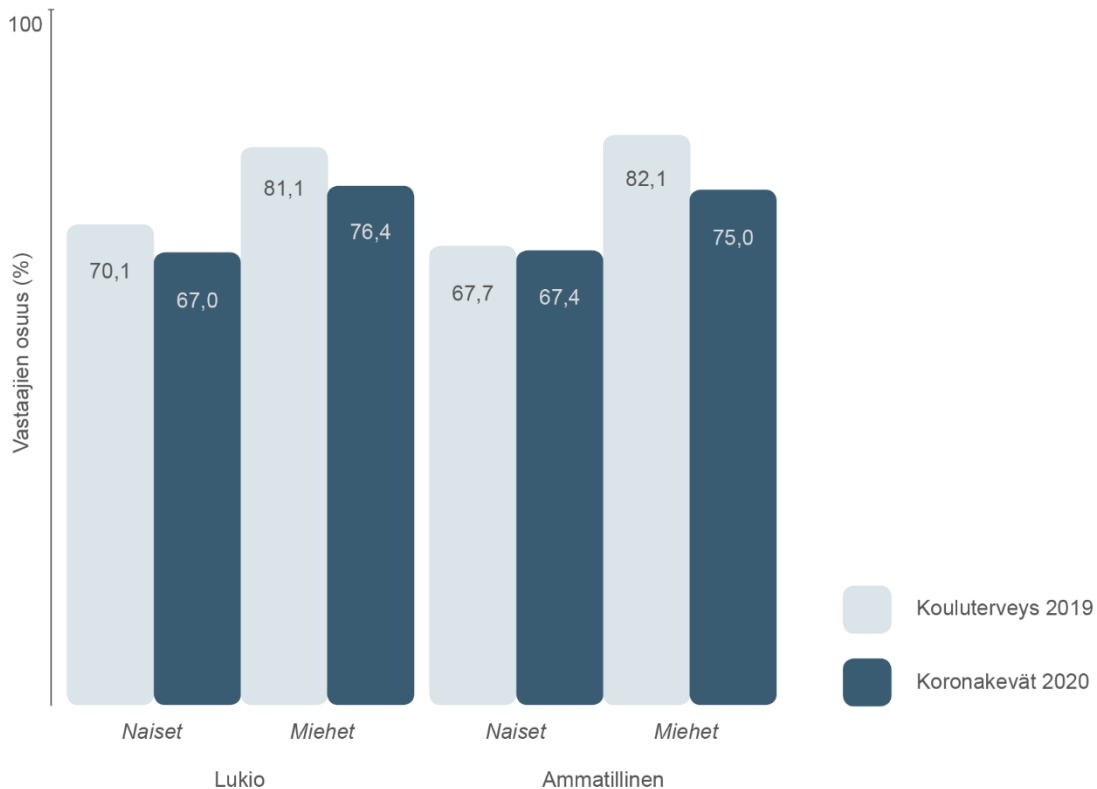
## 4.5 Tyytyväisyys elämään

Hallinnan tunne elämästä ja tyytyväisyys elämään ovat merkityksellisiä hyvinvoinnin kannalta ja yllättävät muutokset voivat uhata nuorten kokemusta omista vaikutusmahdollisuuksistaan.

Esimerkiksi tyytyväisyyden elämään nivelvaiheessa on havaittu lisäävän opiskeluun ja työelämään kiinnittymistä myöhemmissä elämän vaiheissa (Upadyaya & Salmela-Aro 2017).

Tyytyväisyyttä elämään mitattiin kuten Kouluterveyskyselyssä, yhdellä kysymyksellä<sup>14</sup>. Kun verrataan tuloksia Kouluterveyskyselyn tuloksiin vuodelta 2019 (kuvio 4), nähdään, että tyytyväisiä on jonkin verran vähemmän tässä aineistossa. Miesten keskuudessa ero Kouluterveyskyselyyn on hieman suurempi, vaikkakin miehet ovat molemmissa kyselyissä tyytyväisempiä elämäänsä kuin naiset. Tulos on samansuuntainen kuin ahdistuneisuudessa ja masennusoireissa edellä. Ero sukupuolten välillä oli tilastollisesti merkitsevä sekä lukiolaisten ( $\text{Chi}^2 = 15,70$ ,  $p < 0,001$ ) että ammattiin opiskelevien ( $\text{Chi}^2 = 4,63$ ,  $p = 0,031$ ) joukossa. Lukiolaisten ja ammattiin opiskelevien välillä ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa.

Kuvio 4. Tyytyväisyys elämään. Niiden nuorten osuus (%), jotka ovat erittäin tai melko tyytyväisiä elämäänsä tällä hetkellä oppilaitoksen tyyppin ja sukupuolen mukaan. Vertailu Kouluterveyskyselyyn 2019.



<sup>14</sup> Indikaattori perustuu kysymykseen: "Oletko tyytyväinen elämääsi tällä hetkellä?". Vastausvaihtoehdot: 1) erittäin tyytyväinen, 2) melko tyytyväinen, 3) en tyytyväinen enkä tyytymätön, 4) melko tyytymätön, 5) erittäin tyytymätön. Tarkastelussa ovat ne vastaajat, jotka ovat ilmoittaneet vaihtoehdon 1 tai 2.

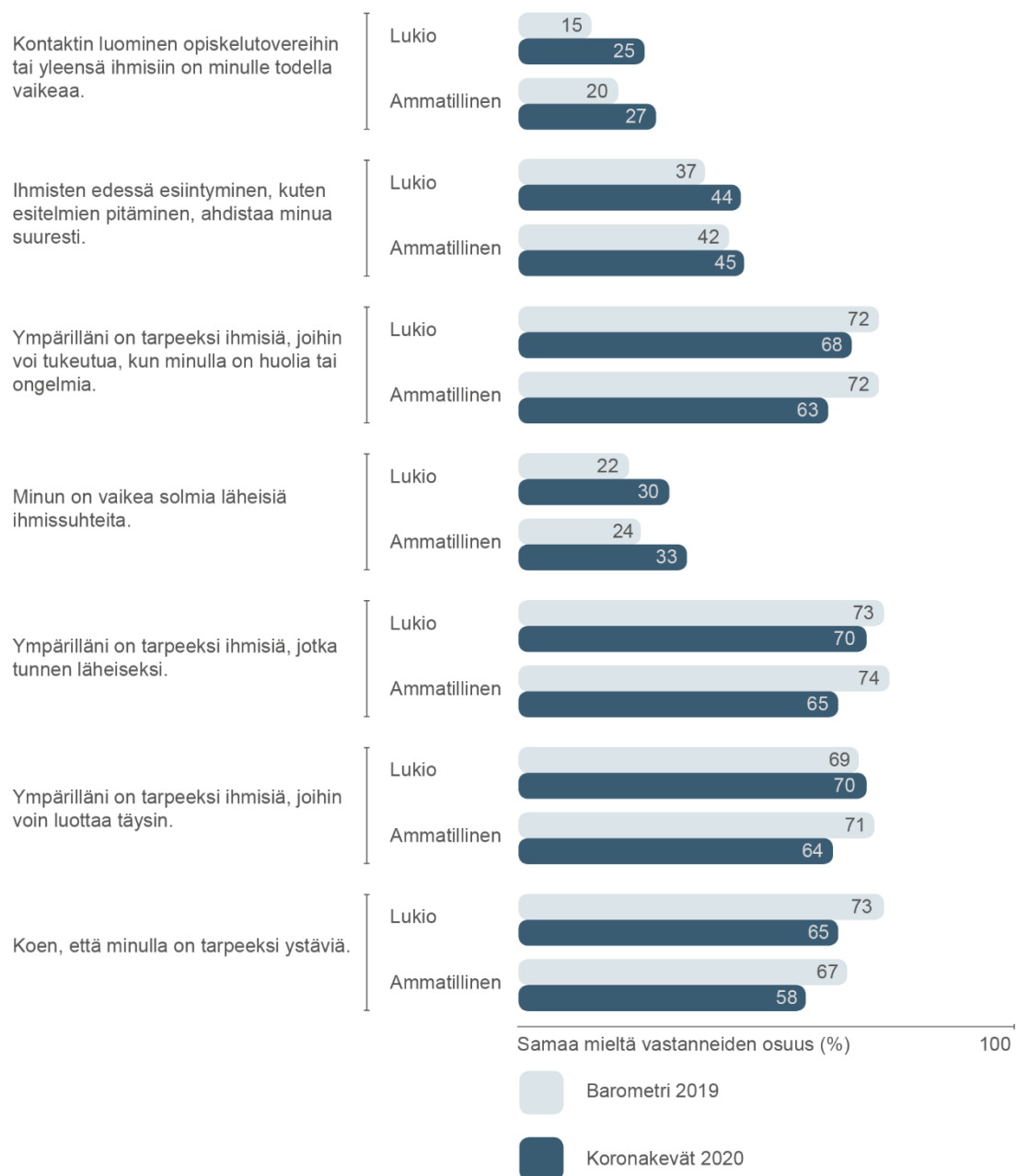
## 4.6 Suhteet vertaisiin

Vastaajia pyydettiin arvioimaan suhdettaan vertaisiin kahdeksalla väittämällä. Samoja väittämiä on käytetty Lukiolaisbarometrissä 2019 ja Amisbarometrissä 2019. Kuviossa 5 vertaillaan samaa mieltä vastanneiden osuuksia<sup>15</sup>. Tuloksista nähdään, että sekä lukiolaisten että ammattiin opiskeleiden kokemus vertaissuhteista oli tässä kyselyssä aiempia kyselyitä jonkin verran heikompi. Ero aiempaan oli ammattiin opiskeleilla suurempi. Esimerkiksi ammattiin opiskeleista vain hieman yli puolet (58%) koki omaavansa tarpeeksi ystäviä. Lisäksi ammattiin opiskeleista aiempaa harvempi koki, että ympärillä on ihmisiä, joihin voi luottaa, tukeutua tai jotka tuntee läheiseksi. Kaikista vastaajista noin kolmannes koki läheisten ihmissuhteen solmimisen vaikeaksi.

---

<sup>15</sup> Vastausasteikko oli seitsenportainen ja vaihtoehdot olivat väliltä 1) täysin samaa mieltä ja 7) täysin eri mieltä. Tarkastelussa on vastaajat, jotka valitsivat vaihtoehdon 1, 2 tai 3. Lukiolaisbarometrissä asteikko oli viisiportainen ja tarkastelussa on tässä vastaajat, jotka valitsivat siinä kyselyssä vaihtoehdon 1 tai 2.

Kuvio 5. Vertaissuhteisiin liittyvät väittämät, niiden vastaajien osuus (%), jotka olivat samaa mieltä. Vertailu Lukiolaisbarometriin 2019 ja Amisbarometriin 2019.



Kuvion 5 väittämät laskettiin yhteen "Vertaissuhteet" -indikaattoriksi ( $\alpha = .88$ ). Tarkempi tarkastelu osoitti, että naiset kokivat vertaissuhteensa jonkin verran miehiä heikommiksi. Ero oli samansuuntainen sekä lukiolaisten että ammattiin opiskelevien joukossa, mutta tilastollisesti merkitsevä vain lukiolaisilla. Myös lukiolaisten ja ammattiin opiskelleiden välillä oli tilastollisesti merkitsevä ero. Lukiolaiset kokivat vertaissuhteensa jonkin verran paremmiksi. Tilastollisten testien tulokset ovat liitetaulukossa 2.

## 5 TUKI POIKKEUSOLOJEN AIKANA

### Yhteenveto luvun keskeisistä tuloksista

Tässä tulosluvussa tarkastellaan tuen tarvetta poikkeusolojen aikana. Ensin perehdytään mielialaan liittyviin tuen tarpeisiin ja tuen saatavuuteen. Toiseksi selvitetään ylipäätään tuen tarvetta. Keskeiset tulokset ovat seuraavat:

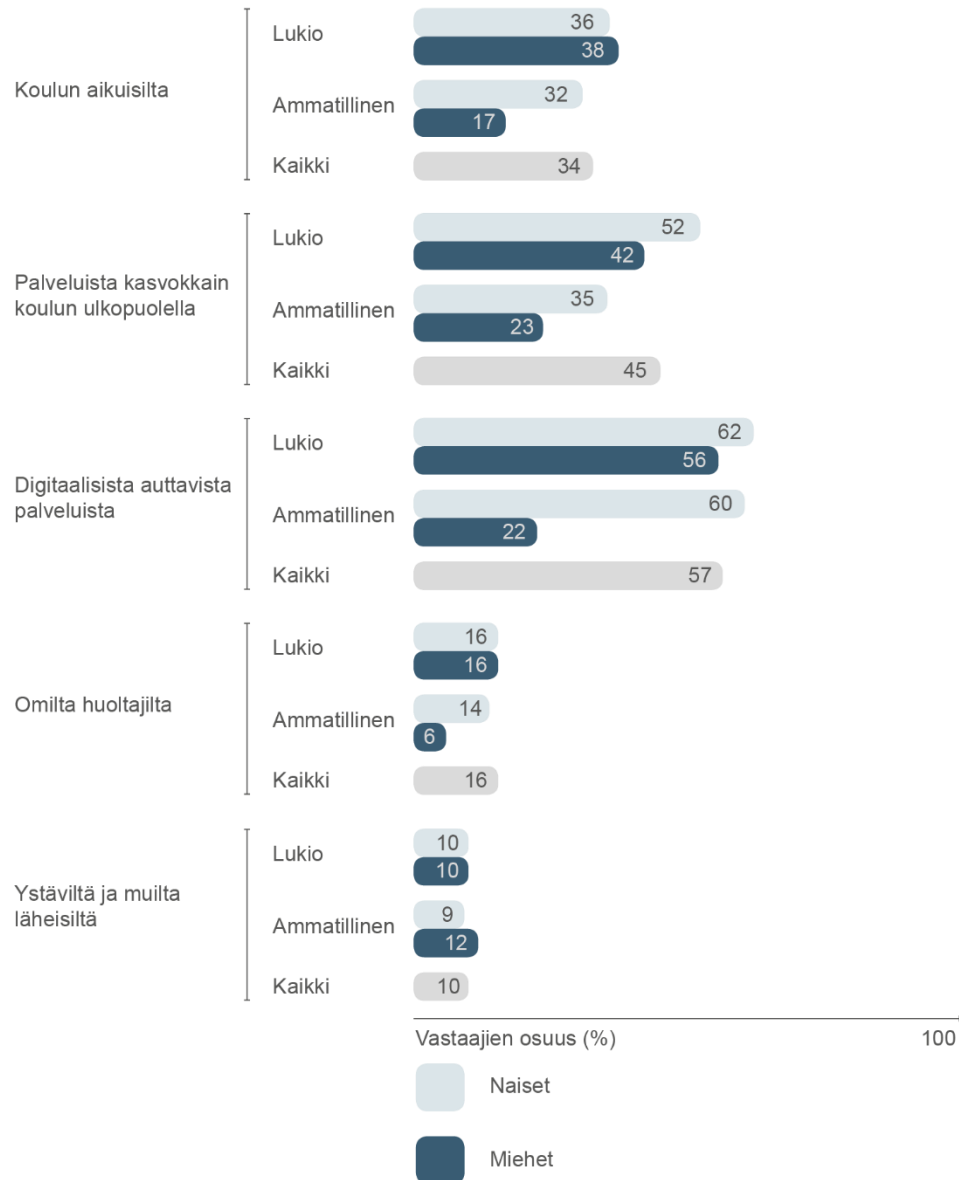
- Hieman yli kolmannes nuorista kaipasi apua omaan mielialaansa liittyen.
- Nuorista, jotka olivat kaivanneet tukea mielialaansa koulun henkilökunnalta tai lähipalveluista, huomattavan moni oli jäänyt vaille kaipaamaansa apua.
- Digitaalisista auttavista palveluista apua saaneiden osuus oli melko pieni, mutta tarvetta palveluille näyttää olevan paljon.
- Nuorista lähes joka toinen kaipasi apua jatko-opintoihin, työllistymiseen ja toimeentuloon liittyen.



## 5.1 Tuki mielialaan liittyviin asioihin

Vastaajilta kysyttiin, ovatko he tarvinneet, ja toisaalta saaneet tukea tai apua mielialaansa liittyviin asioihin tämän kevään aikana eri tahoilta. Hieman yli kolmannes nuorista oli kaivannut apua omaan mielialaansa liittyen. Kuviossa 6 näkyy, miten suuri osa näistä apua kaivanneista nuorista oli jäänyt sitä vaille<sup>16</sup>.

Kuvio 6. Tukea vaille jääneet oppilaitoksen tyypin ja sukupuolen mukaan. Niiden vastaajien osuus tukea tarvinneista, jotka valitsivat vaihtoehdon "En, mutta olisi tarvinnut".



<sup>16</sup> Tuloksista on ensin poistettu vastaajat, jotka valitsivat vaihtoehdon "En ole tarvinnut apua". Sen jälkeen on laskettu niiden vastaajien osuus, jotka valitsivat vaihtoehdon "En, mutta olisi tarvinnut." Muut vastausvaihtoehdot olivat "Kyllä, paljon" ja "Kyllä, jonkin verran". Samaa kysymystä mielialaan liittyvästä tuesta on käytetty THL Kouluterveyskyselyssä, mutta tuloksia on julkaistu vaan niiden osalta, jotka ovat myös hakeneet apua, ja siksi vertailua Kouluterveyskyselyyn ei tässä tehdä.

Eniten tukea jäätin kaipaamaan digitaalisista auttavista palveluista (57%), kasvokkaisista palveluista koulun ulkopuolella (45%) ja koulun aikuisilta (34%). Tulokset ovat huomionarvoisia ainakin digitaalisten auttavien palvelujen osalta. Vain 252 vastaajaa kertoi saaneensa apua digitaalisista auttavista palveluista, ja selvästi useampi (323 vastaajaa) kertoi jääneensä kaipaamaansa apua vaille. Vastaavasti kasvokkaisista palveluista apua kertoi saaneensa 690 vastaajaa ja koulun aikuisilta 1002 vastaajaa. Tämä siis siitä huolimatta, että esimerkiksi valtakunnallinen Sekasin -chat kertoi yhteydenottojen lisääntyneen ja vakavoituneen kevään aikana (Mieli ry. 2020). Tulokset vahvistavat palveluntarjoajien välittämää kuvausta siitä, että kysyntä digitaalisille palveluille on suurempaa kuin tarjonta. Toisaalta digitaalisten palvelujen kautta apua saaneiden joukko näyttää jääneen vielä suhteellisen pieneksi, silloinkin kun valtaosa lähipalveluista ei ollut saatavilla. Paljon apua digitaalisista auttavista palveluista kertoi saaneensa kaikista vastaajista alle prosentti (43 vastaajaa).

Tuen saamiseen liittyvistä väittämistä (kuvio 6 edellä) laskettiin myös summaindikaattori laskemalla tukea koskevat väittämät yhteen ( $\alpha = .75$ ). Ryhmävertailut summaindikaattorilla paljastivat, että lukiolaiset kertoivat ammattiin valmistuvia jonkin verran useammin jääneensä vaille tukea ( $U = 583637$ ,  $p = 0,032$ ). Tämä ero oli suurempi miesten kohdalla, kuten kuviosta 6 myös nähdään. Sukupuolten välillä sinänsä ei tilastollisesti merkitsevää eroa ollut.

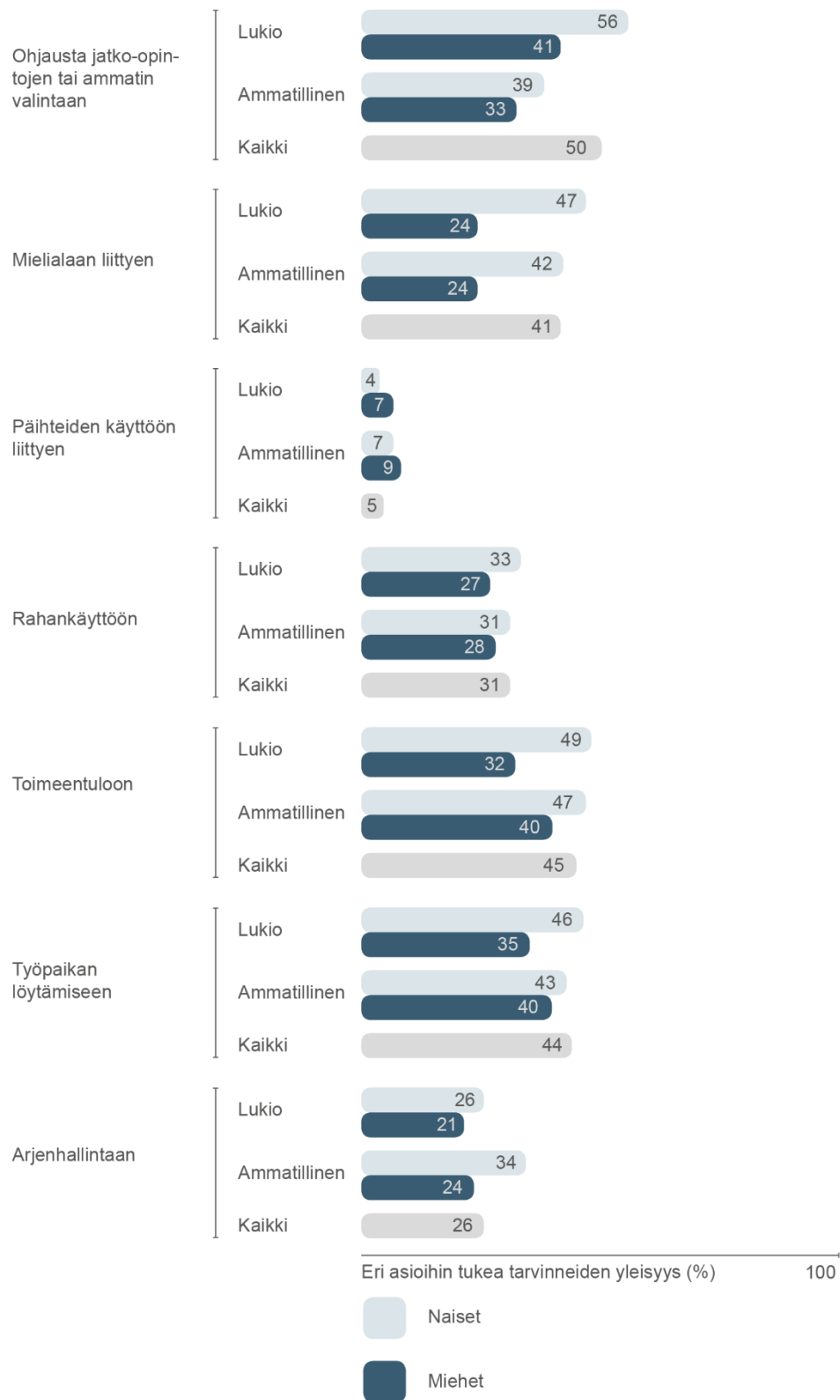
## 5.2 Erilaiset tuen tarpeet

Vastaajilta kysyttiin myös tuen tarpeesta kysymyksellä ”Koetko tarvitsevasi apua tai tukea johonkin seuraavista asioista?”<sup>17</sup>. Kuten edellä jo todettiin, vastaajista noin puolet kaipasivat tukea ammatinvalintaan ja jatko-opintoihin (50%), toimeentuloon (45%) ja työpaikan löytämiseen (44%). Lisäksi huomattava osa, lähes puolet vastaajista kaipasi tukea omaan mielialaansa liittyen (41%). Tämä on linjassa edellä esitettyjen mielen hyvinvointia koskevien tulosten kanssa. Lisäksi tukea kaivattiin rahankäyttöön (31%), arjenhallintaan (26%) ja jossain määrin myös päihteiden käyttöön liittyen (5%). Lukiolaiset kaipasivat ammattiin opiskelleita enemmän tukea liittyen ammatinvalintaan ja jatko-opintoihin sekä mielialaan liittyen, ammattiin opiskelleet taas lukiolaisia enemmän arjenhallintaan liittyen. Nämä erot olivat tilastollisesti merkitseviä. Tuen tarpeet ja niiden yleisyys oppilaitoksen tyyppin ja sukupuolen mukaan on esitetty kuviossa 7.

---

<sup>17</sup> Vastausvaihtoehdot olivat ”kyllä”, ”ehkä jonkin verran” ja ”en”. Tuen tarpeessa oleviksi on laskettu niiden vastaajien osuus, jotka valitsivat jommankumman kahdesta ensimmäisestä vaihtoehdosta.

Kuvio 7. Eri asioihin tukea tarvinneiden yleisyys (%) oppilaitoksen tyytin ja sukupuolen mukaan.



*”Toivoisin, että olisin saanut enemmän henkistä tukea opiskelujen aikana, välillä tunsin olevani yksin.” (ammattiin opiskeleva, nainen)*

*”Välillä on hämmentynyt kaikesta muuttuvasta niin tarvitsisi jonkun purkamaan, mitä nyt onkaan menoillaan.”*

*”En saanut ohjausta enkä päässyt kouluun.”*

*”... Opiskeluaikoina olen saanut apua terveydenhoitajalta ja kuraattorilta. Avun saanti näin koulun loputtua on mietityttänyt enkä usko olevani ainoa. Jokin tietoa lisäävä kampanja voisi olla hyvä.”  
(lukiolainen, nainen)*

## 6 POIKKEUSTILANTEEN VAIKUTUKSET PSYKOSOSIAALISEEN HYVINVOINTIIN

### Yhteenveto luvun keskeisistä tuloksista

Tässä tulosluvussa tarkastellaan poikkeusolojen yhteyttä mielen hyvinvointiin ja tulevaisuususkoon. Ensin esitellään vastaajien omia arvioita siitä, miten poikkeustilanne vaikutti heidän mielialaansa. Sen jälkeen esitellään tilastollisia analyysejä siitä, mitkä asiat olivat yhteydessä heikentyneeseen hyvinvointiin. Ensiksi tarkastellaan koronarajoitusten aiheuttamien vaikeuksien yhteyttä psykososiaaliseen hyvinvointiin, sen jälkeen aiempia opiskelun aikaisia vaikeuksia kuten kiusaamisen yhteyttä hyvinvointiin, ja lopuksi vielä yksilöllisten taustatekijöiden merkitystä.

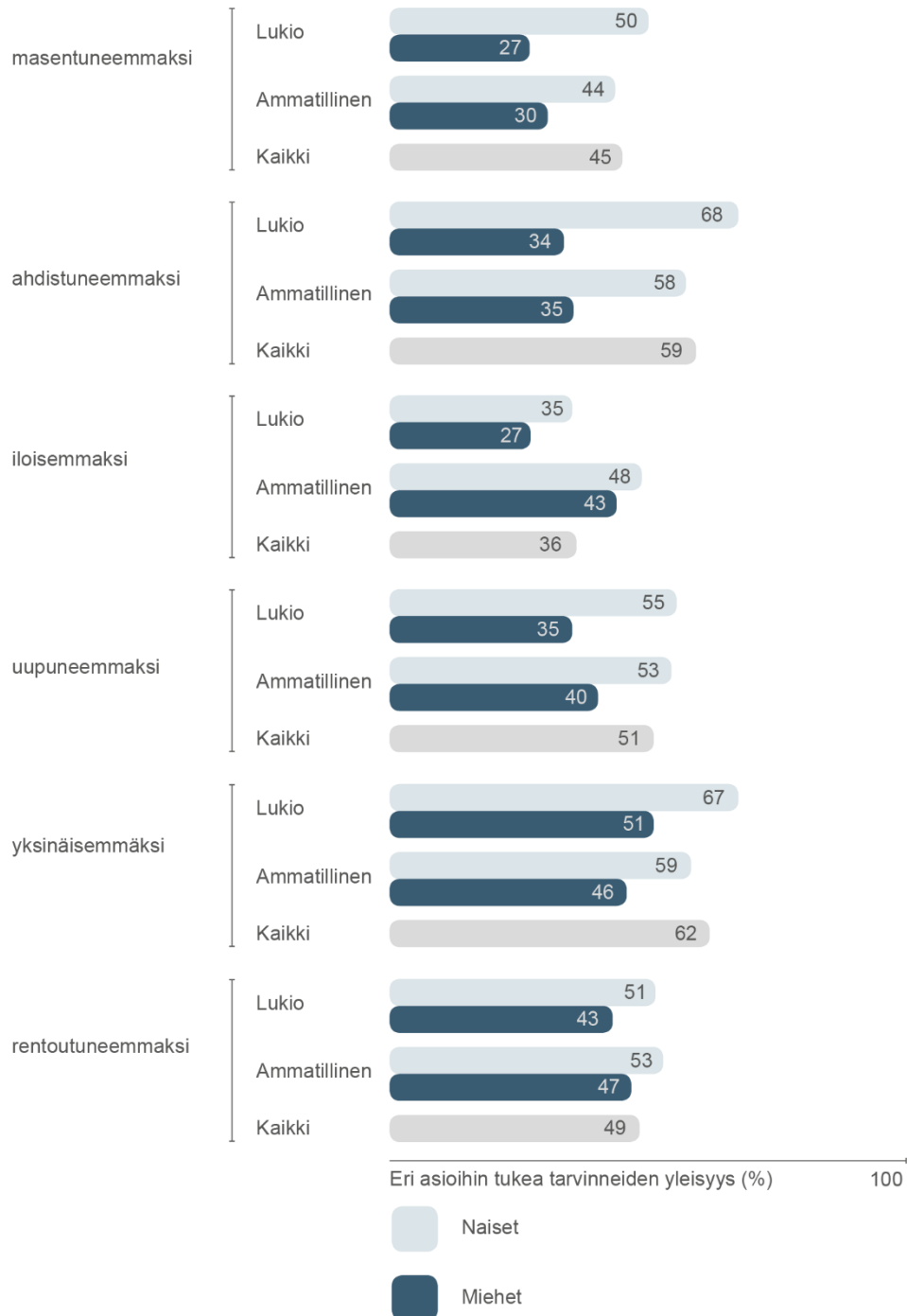
Keskeiset tulokset ovat seuraavat:

- Jopa puolet nuorista koki olevansa ahdistuneempi, yksinäisempi, uupuneempi ja masentuneempi poikkeustilanteen takia. Naiset kokivat näitä vaikutuksia miehiä useammin. Lukiolaiset raportoivat kielteisiä vaikutuksia ammattiin valmistuvia useammin.
- Poikkeusolojen aiheuttamia valmistumiseen, jatko-opintoihin tai työllistymiseen liittyviä vaikeuksia kokeneilla hyvinvointi oli monella tavoin heikompaa kuin muilla nuorilla.
- Psykososiaalinen hyvinvointi oli heikompaa erityisesti niillä, joilla oli opiskeluajalta heikko koulumenestys (lukiolaisilla), oppimisvaikeuksia tai heikot suhteet opettajiin.
- Lisäksi yksinäisyyttä tai kiusaamista peruskoulussa tai toisella asteella kokeneilla psykososiaalinen hyvinvointi oli monella tavoin heikompaa kuin muilla nuorilla.
- Maahanmuuttajataustalla ei ollut yhteyttä psykososiaaliseen hyvinvointiin tässä aineistossa.
- Vanhempien korkeakoulutus ennusti parempaa hyvinvointia lukiolaisilla, mutta ei ammattiin valmistuvilla.

## 6.1 Oma arvio poikkeusolojen vaikutuksista mielialaan

Vastaajilta kysyttiin arviota poikkeusolojen vaikutuksista omaan mielialaan (kuvio 8)<sup>18</sup>.

Kuvio 8. Miten poikkeustila on vaikuttanut mielialaasi? Olen kokenut itseni aiempaa... Tulokset sukupuolen ja oppilaitoksen tyypin mukaan.



<sup>18</sup> Vastausvaihtoehdot olivat 1) ei pidä paikkaansa, 2) pitää jossain määrin paikkaansa ja 3) pitää täysin paikkansa. Tarkastelussa on niiden vastaajien osuus, jotka valitsivat vaihtoehdon 2 tai 3.

Kuviossa 8 esitettyjen tulosten perusteella koronakriisin keskelle valmistuminen on ollut isolle osalle nuorista henkisesti kuormittavaa. Yli puolet vastaajista koki itsensä ahdistuneemmaksi (59%) ja vielä useampi yksinäisemmäksi (62%) kuin aiemmin. Moni koki myös olevansa uupuneempi (51%) tai masentuneempi (45%) kuin ennen poikkeusoloja. Toisaalta noin puolet kokivat olonsa rentoutuneemmaksi (49%) ja avovastauksissa tulikin esiin, että osalle nuorista koronatilanne toi helpotusta: oli aikaa panostaa omaan hyvinvointiin, rauhoittua ja olla esimerkiksi perheen kanssa.

Kuvion 8 väittämät laskettiin yhteen "Poikkeustilan vaikutukset mielialaan" -indikaattoriksi ( $\alpha=.70$ ). Indikaattorilla ja väittämiä erikseen vertaillen selvisi, että naiset kokivat kielteisiä vaikutuksia mielialaan selvästi miehiä useammin. Ero oli samansuuntainen ja tilastollisesti merkitsevä sekä lukiolaisten että ammattiin opiskelevien joukossa. Naisista jopa kaksi kolmasosaa (67%) koki itsensä ahdistuneemmaksi ja yksinäisemmäksi kuin ennen poikkeusoloja. Lukiolaiset raportoivat enemmän kielteisiä vaikutuksia kuin ammattiin opiskelleet. Ero oli tilastollisesti merkitsevä sekä miesten että naisten kohdalla. Tilastollisten testien tulokset ovat liitetaulukossa 3.

## 6.2 Koronakevään vaikeuksien yhteys psykososiaaliseen hyvinvointiin

Seuraavassa tarkastellaan edellä muodostettujen hyvinvointi-indikaattorien avulla koronarajoitusten aiheuttamien vaikeuksien yhteyttä vastaajien hyvinvointiin. Tarkasteltavia hyvinvoinnin indikaattoreita ovat ahdistuneisuus, masennusoireet, osallisuuden kokemus, tulevaisuususkko ja poikkeustilan vaikutukset mielialaan. Indikaattorien tunnusluvut ja korrelaatiotarkastelu on esitelty liitetaulukossa 4.

### **Vaikeudet valmistumiseen liittyen**

Kuten edellä esiteltiin, olivat käytännön vaikeudet selvästi vakavampia ammattiin opiskelevien joukossa verrattuna lukiolaisiin. Ammattiin opiskelevista 14 prosenttia kertoi valmistumisen estyneen keväällä koronarajoitusten takia. Vastaajilla, joilla valmistuminen estyi, hyvinvointi oli kaikilla viidellä indikaattorilla heikompaa kuin muilla vastaajilla. Erot olivat tilastollisesti merkitseviä ja efektiivisyydeltään suurimmat erot olivat masennusoireissa ja osallisuuden kokemuksessa (liitetaulukko 5).

Ylioppilaista 44 prosenttia kertoi saaneensa koronarajoitusten takia ylioppilaskokeista huonommat arvosanat, kuin olisi saanut muuten. Näitä vaikeuksia kokeneet kokivat myös hyvinvointinsa heikommaksi kaikilla viidellä mittarilla kuin muut ylioppilaat. Erot olivat tilastollisesti merkitseviä ja efektiivisyydeltään suurimmat erot olivat ahdistuneisuudessa, masennusoireissa ja poikkeustilan vaikutuksissa mielialaan (liitetaulukko 6).

### **Vaikeudet jatko-opintoihin liittyen**

Niistä vastaajista, joilla oli ollut aikomus hakeutua jatko-opintoihin, yli kolmannes (38%) kertoi, että koronarajoituksista oli seurannut jotain vaikeuksia jatko-opintoihin hakeutumiseen. Myös näillä jatko-opintoihin liittyvillä vaikeuksilla oli yhteys hyvinvointiin. Vaikeuksia kokeneilla

hyvinvointi oli heikompaa kaikilla viidellä indikaattorilla, suurin ero oli mielen hyvinvointiin liittyvissä mittareissa. Kun vertailtiin vastaajia yhdessä ja lukiolaisten ja ammattiin opiskelevien osajoukoissa erikseen, olivat erot tilastollisesti merkitseviä kaikilla indikaattoreilla, poikkeuksena osallisuusindikaattori ja masennusoireet, joissa ero ammatillisten opiskelijoiden kohdalla ei ollut tilastollisesti merkitsevä, vaikkakin saman suuntainen kuin muut erot (liitetaulukot 7 ja 8).

### **Vaikeudet työllistymiseen liittyen**

Lähes puolet (46%) kertoi koronarajoituksilla olleen vaikutuksia kesätyöhön tai muuhun työllistymiseen. Vaikeuksilla työllistymiseen liittyen oli yhteys hyvinvointiin. Hyvinvointi oli johdonmukaisesti heikompaa niillä, jotka kokivat koronarajoitusten vaikeuttaneen omaa työtilannetta. Lukiolaisilla ero oli tilastollisesti merkitsevä kaikilla viidellä indikaattorilla, ammattiin opiskelevilla kaikilla muilla indikaattoreilla paitsi osallisuuden kokemuksessa (liitetaulukot 9 ja 10).

*Koronakevät ei ole tehnyt merkittäviä muutoksia kouluun, valmistun todennäköisesti etuajoissa. Minulla on periaatteessa asian tosi hyvin. Keikkatyöt meni, kesätyöhaut peruttiin ja näytön arvioinnit meni päin pylyä. Eli tulot on pyöreä 0. Menot ei. Kotoa yritän muuttaa uudestaan pois, sillä meidän vanhemmilla ei mene kauhean hyvin henkisesti. Ja siinä olikin ne ongelmat, jotka ovat tällä hetkellä pinnalla, muuten elämä hymyilee. 😊 (ammattiin opiskeleva)*

## **6.3 Aiempien vaikeuksien yhteys psykososiaaliseen hyvinvointiin koronakeväänä**

Vaikka koronarajoituksilla näyttäisi olevan selvät vaikutukset hyvinvointiin, ovat nuoret luonnollisesti kohdanneet kevään haasteet hyvin erilaisista taustoista ja tilanteista käsin. Monet koronakevättä edeltävät asiat vaikuttavat siihen, miten nuoret ovat koronarajoitusten aiheuttamat vaikeudet kokeneet. Osa asioista liittyy enemmän yksilöllisiin tekijöihin (esim. resilienssi, mielenterveys) ja osa ympäristötekijöihin (esim. perhetilanne, taloudellinen tilanne, tuki). Kyselyssä kysyttiin muutamia asioita opiskelun aikaisista vaikeuksista, ja seuraavaksi tarkastellaan näiden kokemuksien yhteyttä nuorten hyvinvointiin koronakeväänä 2020.

### **Koulumenestys**

Aiempi koulumenestys oli yhteydessä vastaajien hyvinvointiin. Lukiolaisilta kysyttiin kaikkien aineiden keskiarvoa viimeisimmässä todistuksessa ja ammattiin opiskelevilta kysyttiin yleisintä



arvosanaa<sup>19</sup>. Lukiolaisissa heikomman koulumenestyksen omaavat vastaajat kokivat hyvinvointinsa heikommaksi kaikilla viidellä indikaattorilla tarkasteltuna. Kaikki erot olivat tilastollisesti merkitseviä (liitetaulukko 11). Ammattiin opskelleiden joukossa koulumenestyksen merkitys ei ollut niin merkittävä. Erot olivat tilastollisesti merkitseviä vain osallisuuden kokemuksen ja tulevaisuususkon osalta siten, että heikompi koulumenestys ennakoii heikompaa osallisuutta ja tulevaisuususkkoa (liitetaulukko 12).

### **Oppimisvaikeudet**

Myös oppimisvaikeuksilla oli yhteys koettuun hyvinvointiin. Lukiolaisista 11% ja ammattiin opiskelevista 24% raportoi, että heillä oli todettu olevan oppimisvaikeuksia koulupsykologin, lääkärin, erityisopettajan tai vastaavan tutkimuksissa. Oppimisvaikeuksia omaavat kokivat hyvinvointinsa muita heikommaksi kaikilla viidellä indikaattorilla tarkasteluna. Tosin lukiolaisten joukossa ero tulevaisuususkossa ei aivan ollut tilastollisesti merkitsevä (liitetaulukko 13). Oppimisvaikeuksilla oli voimakkaampi yhteys hyvinvointiin ammattiin opiskelevien keskuudessa (liitetaulukko 14).

### **Suhteet opettajiin**

Vastaajien suhteita opettajiin mitattiin viidestä väittämästä muodostetulla indikaattorilla ( $\alpha=.83$ )<sup>20</sup>. Vastaajia pyydettiin arvioimaan kokemuksiaan opettajista viimeisen vuoden ajalta. Opettajasuhteen yhteyttä koronakeväänä koettuun hyvinvointiin tutkittiin erikseen lukiolaisten ja ammatillisten opiskelijoiden kohdalla sekä sukupuolen mukaan Spearmanin korrelaatiokerroinien avulla. Niissä alaryhmissä, joissa vastaajat kokivat suhteet opettajiin heikoiksi, oli myös hyvinvointi heikompaa kaikilla viidellä mittarilla tarkasteltuna. Toisin sanoen kokemuksilla opettajasuhteista oli yhteys hyvinvointiin usealla osa-alueella. Suhteilla opettajiin oli vahvin yhteys osallisuusindikaattoriin (korrelaatiokerroin 0,37) ja heikoin Poikkeustilan vaikutukset mielialaan -indikaattoriin (korrelaatiokerroin 0,18). Toisin sanoen vastaajilla, joilla oli heikommat suhteet opettajiin, oli heikompi osallisuuden kokemus, heikompi mielen hyvinvointi sekä heikompi luottamus tulevaisuuteensa työelämässä.

### **Yksinäisyys**

Vastaajilta kysyttiin, olivatko he kokeneet itsensä yksinäiseksi ja sitä kysyttiin erikseen peruskoulun ja toisen asteen ajalta<sup>21</sup>. Peruskoulussa itsensä yksinäiseksi oli kokenut 30 prosenttia lukiolaisista ja 37 prosenttia ammattiin opiskelijoista. Toisella asteella yksinäisyyttä oli kokenut 22 prosenttia lukiolaisista ja 21 prosenttia ammattiin opiskelleista. Yksinäisyyttä kokeneilla hyvinvointi oli koronakeväänä 2020 selvästi heikompaa kuin muilla vastaajilla. Sekä peruskoulun että toisen asteen aikana yksinäisyyttä kokeneet erosivat muista vastaajista kaikilla viidellä hyvinvointiin liittyvällä indikaattorilla tarkasteltuna sekä lukiolaisten että ammattiin

---

<sup>19</sup> Vastaajat jaettiin kahtia siten, että koulumenestyksen osalta heikointa kolmannesta vertaillaan muihin vastaajiin. Lukiolaisilla heikoin kolmannes olivat vastaajat, joilla kaikkien aineiden keskiarvo oli alle 8 (34,1%). Ammattiin opiskelevista vastaavasti ne, joilla opinnoissa yleisin arvosana oli alle 4 (38,6%).

<sup>20</sup> Väittämiä olivat esimerkiksi ” Opettajat ovat kohdelleet meitä opiskelijoita oikeudenmukaisesti” ja ” Opettajat ovat olleet kiinnostuneita siitä, mitä minulle kuuluu”. Vastausasteikko oli 1-5 (täysin samaa mieltä – täysin eri mieltä) ja väittämät laskettiin yhteen. Kaikki väittämät löytyvät kyselylomakkeesta (liite).

<sup>21</sup> Vastaajat luokiteltiin yksinäisyyttä kokeneiksi, jos he valitsivat vaihtoehdon ”melko paljon” tai ”erittäin paljon” vaihtoehtojen ”ei lainkaan” ja ”melko vähän” sijaan.

opiskelevien keskuudessa. Erot olivat huomattavia ja tilastollisesti merkitseviä (liitetaulukot 15 ja 16).

*”Koronakevät oli stressaava erityisesti sosiaaliselle ihmiselle, sillä kaipasin valtavasti ihmisiä ympärille. Tämän vuoksi oli usein surullinen ja väsynyt olo.” (lukiolainen, nainen)*

*”Koronakevät on tottakai aiheuttanut tavallista enemmän yksinäisyyden tunnetta, kun on pitänyt pysytellä enimmäkseen kotona. Mielialani on pysynyt tasaisempänä kuin yleensä. Ei ole ollut todella iloisia päiviä, ja todella surullisia on myös ollut vähemmän. Vaikka olen ollut apeampi kuin yleensä, olen myös ollut rauhallisempi. Olen keskittynyt keväällä opiskeluun ja nyt kesällä töiden tekoon. Keväällä opinnot sujuivat mielestäni ehkä jopa helpommin kotona kuin koulussa olisivat sujuneet. Odotan kovasti tilanteen normalisoitumista kuitenkin ymmärtäen, että se tulee tapahtumaan hitaasti ja asteittain.” (lukiolainen, nainen)*

## **Kiusaaminen**

Vastaajilta kysyttiin, olivatko he joutuneet muiden oppilaiden kiusaamaksi kouluajana ja kysymys esitettiin erikseen peruskoulun ja toisen asteen osalta<sup>22</sup>. Peruskoulun aikana kiusaamista oli kokenut 21% lukiolaisista ja 39% ammattiin opiskelleista. Toisen asteen opintojen aikana kiusaamista oli kokenut 2% lukiolaisista ja 7% ammattiin opiskelleista. Menneet kiusaamiskokemukset olivat vahvasti yhteydessä hyvinvointiin koronakeväänä 2020. Sekä peruskoulun että toisen asteen aikana kiusaamista kokeneet erosivat muista vastaajista kaikilla viidellä hyvinvointiin liittyvällä indikaattorilla, sekä lukiolaisten että ammattiin opiskelevien keskuudessa. Erot säilyivät, vaikka kiusaaminen olisi tapahtunut vain peruskoulussa eikä enää toisella asteella. Erot olivat tilastollisesti merkitseviä (liitetaulukot 17 ja 18).

Vastaajilta kysyttiin myös, olivatko he olleet opettajan kiusaamisen kohteena viimeisen vuoden aikana. Lukiolaisista 7 prosenttia ja ammattiin opiskelevista 15 prosenttia kertoi näin tapahtuneen, eli oli väitteen kanssa samaa tai täysin samaa mieltä. Opettajien taholta

---

<sup>22</sup> Vastaajat luokiteltiin kiusaamista kokeneiksi, jos he valitsivat vaihtoehdon ”melko paljon” tai ”erittäin paljon” vaihtoehtojen ”ei lainkaan” ja ”melko vähän” sijaan.

kiusaamista kokeneet kokivat hyvinvointinsa muita heikommaksi kaikilla viidellä indikaattorilla, sekä lukiolaisten että ammattiin opiskelevien joukossa (liitetaulukot 19 ja 20).

## 6.4 Yksilöllisten taustatekijöiden yhteys psykososiaaliseen hyvinvointiin

Yksilöllisinä taustatekijöinä kysyttiin sukupuolta, ikää, maahanmuuttajataustaa, vanhempien koulutustaustaa, asumismuotoa sekä postinumeroa. Seuraavassa tarkastellaan vastaajien hyvinvointia näiden taustatekijöiden suhteen.

### Sukupuoli

Jo aiemmin on tullut esiin, että naispuoliset vastaajat kokivat hyvinvointinsa yleisesti heikommaksi kuin miehet<sup>23</sup>. Naiset kokivat selvästi enemmän ahdistuneisuutta ja masennusoireita sekä kertoivat useammin koronarajoitusten vaikuttaneen kielteisesti mielialaansa. Lisäksi heillä oli jonkin verran heikompi luottamus tulevaisuuteen ja alemmat pisteet osallisuusindikaattorilla. Lukiolaisten kohdalla erot olivat tilastollisesti merkitseviä kaikilla em. indikaattoreilla tarkasteltuna, ammattiin opiskelevien kohdalla tulevaisuususkon kohdalla ero ei ollut tilastollisesti merkitsevä, vaikkakin saman suuntainen (liitetaulukot 21 ja 22).

### Maahanmuuttajatausta

Maahanmuuttajataustaa selvitettiin kysymällä äidinkieltä ja vanhempien syntymämaata. Jos vastaajan äidinkieli oli joku muu kuin suomi tai ruotsi tai molemmat tai toinen vanhemmista ei ollut syntynyt Suomessa, luokiteltiin vastaaja maahanmuuttajataustaiseksi. Näin arvioituna maahanmuuttajataustaisia oli vastaajista 9 prosenttia (313 vastaajaa). Kun maahanmuuttajataustaisia verrattiin muihin vastaajiin, tilastollisesti merkitseviä eroja löytyi kahdella hyvinvointi-indikaattorilla tarkasteltuna. Maahanmuuttajataustaiset kokivat jonkin verran enemmän ahdistuneisuutta ja masennusoireita kuin muut vastaajat. Osallisuuden kokemuksessa, tulevaisuususkossa ja poikkeustilan vaikutuksissa mielialaan tilastollisesti merkitseviä eroja ei löytynyt (liitetaulukko 23).

### Vanhempien koulutustausta

Sosioekonomisen taustan arvioimiseksi vastaajilta kysyttiin korkeinta koulutusta, minkä vastaajan äiti ja/tai isä olivat suorittaneet. Vastaajat jaettiin näiden tietojen perusteella kahteen joukkoon. Jos jommallakummalla tai molemmilla vanhemmilla oli yliopisto- tai korkeakoulututkinto, luokiteltiin vanhempien koulutustausta korkeaksi. Näin vastaajia, joilla oli perheessä korkeakoulutus, oli lukiolaisista 73 prosenttia (1827 vastaajaa) ja ammattiin opiskelevista 51 prosenttia (396 vastaajaa).

Lukiolaisten joukossa vastaajilla, joiden vanhemmilla ei ollut korkeakoulutusta, oli keskimäärin enemmän ahdistuneisuutta ja masennusoireita. Myös osallisuuden kokemus ja

---

<sup>23</sup> Osa vastaajista valitsi sukupuolen kohdalla vaihtoehdon "muu" tai "en halua kertoa", mutta vastaajamäärät näissä jäivät liian pieneksi vertailuun.

tulevaisuususkot olivat näillä vastaajilla jonkin verran muita heikompia. Erot olivat tilastollisesti merkitseviä (liitetaulukot 24 ja 25). Ammattiin opiskelevien joukossa vanhempien koulutustaustalla ei ollut yhteyttä hyvinvointiin millään indikaattorilla.

### **Asumismuoto**

Vastaajilta kysyttiin heidän asumismuotoaan ja lukiolaisista 16 prosenttia (403 vastaajaa) ja ammattiin opiskelevista 61 prosenttia (469 vastaajaa) ei asunut huoltajiensa kanssa. Lukiolaisista vastaajilla, jotka eivät asuneet huoltajiensa kanssa, oli heikompi hyvinvointi kaikilla viidellä indikaattorilla ja erot olivat tilastollisesti merkitseviä. Ammattiin opiskelevien joukossa saman suuntaiset erot olivat ahdistuneisuudessa, masennusoireissa ja koetuissa mielialavaikeuksissa, mutta osallisuuden tunteessa ja tulevaisuususkossa ei ollut tilastollisesti merkitsevää eroa (liitetaulukot 26 ja 27).

### **Paikkakunta**

Vastaajat, jotka antoivat postinumeronsa, luokiteltiin asuinkunnan mukaan kolmeen ryhmään Tilastokeskuksen kuntaryhmituksen avulla<sup>24</sup>. Vastaajista 75 prosenttia oli kaupunkimaisista kunnista, 15 prosenttia taajaan asutuista kunnista, ja 10 prosenttia maaseutumaisista kunnista. Kuntaryhmien välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja vastaajien hyvinvoinnissa millään viidestä mittarista tarkasteltuna.

---

<sup>24</sup> Tilastokeskuksen kuntaryhmityksessä kunnat ryhmitellään taajamaväestön osuuden ja suurimman taajaman väkiluvun perusteella kolmeen luokkaan, joita ovat kaupunkimaiset, taajaan asutut ja maaseutumaiset kunnat (Tilastokeskus 2020).

## 7 YHTEENVETO JA TOIMENPIDE-EHDOTUKSET

Tutkimuksemme valmistumassa olevien nuorten tilanteesta poikkeusolojen keskellä paljasti monia tärkeitä ja kiinnostavia asioita. Tuloksissa korostuivat kielteiset kokemukset, vaikka monen nuoren kokemukset korona-ajasta ovat melko neutraaleja tai jopa myönteisiä (Lahtinen & Salasuo 2020, Herkama & Repo 2020). Tulosten perusteella on kuitenkin selvää, että koronakriisi on heikentänyt kriittistä nivelvaihetta elävien nuorten tilannetta eri tavoin valmistumisen, jatko-opintoihin hakeutumisen, työllistymisen, toimeentulon, uranäkymien ja psykososiaalisen hyvinvoinnin suhteen. Vaikka suomalainen koulutusjärjestelmä osoitti poikkeuskeväänä joustavuutensa, olivat muutokset monelle juuri valmistumisvaiheessa olevalle nuorelle haitallisia.

Yleiskuva on johdonmukainen, kun tuloksia verrataan aiempiin kyselyihin, joissa on käytetty samoja indikaattoreita (Kouluterveyskysely, Amisbarometri ja Lukiolaisbarometri). Näin vertaillen esimerkiksi nuorten luottamus omaan työllistymiseen ja työuraan näyttää selvästi heikentyneen. Myös ahdistuneisuus ja masennusoireilu näyttää lisääntyneen. Vaikka osa eroista voi johtua valmistumisvuoden kuormittavuudesta sinänsä, huomattavan moni vastaaja raportoi juuri poikkeusolojen vaikuttaneen omaan tilanteeseen ja hyvinvointiin. Tämä oli havaittavissa sekä kyselyn mittareilla että avovastauksissa. Lisäksi niillä vastaajilla, joiden elämään koronarajoitukset toivat käytännön vaikeuksia, myös hyvinvointi oli heikompaa johdonmukaisesti eri indikaattoreilla tarkasteltuna.

Apuja mielialaansa kaivanneet nuoret toivat laajasti esiin kokemuksensa tuen riittämättömyydestä. Huomattava osa valmistuneista nuorista kaipasi edelleen tukea jatko-opintoihin hakeutumiseen tai työllistymiseen. Havainto tukee Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (2020) poikkeusoloja koskevaa arviointia, jossa nousi esiin opiskelijahuollon saatavuus ja oppimisen tuen riittämättömyys poikkeusoloissa. Koronakriisi siis lisäsi nivelvaiheen nuorten palvelujen tarvetta samalla, kun palveluja oli tarjolla entistä vähemmän.

Tätä kirjoitettaessa marraskuussa 2020 koronakriisi ja rajoitustoimet jatkuvat edelleen. Juuri ammattiin valmistuneista nuorista moni on vailla työtä, eikä oppilaitoksen palveluita ja yhteisön tukea ole enää saatavilla. Jatko-opintonsa aloittaneilla nuorilla psykologinen kuormitus on jatkunut, kun useissa oppilaitoksissa opetus toteutetaan etänä ja moni nuorista asuu nyt yksin uudella paikkakunnalla. Vaikka kriisi ei kosketa pysyvästi kaikkia nuoria, huoli pitkän aikavälin kasautuvista vaikutuksista osaan nuorista on ilmeinen.

### **Kasvattavatko poikkeusolot nuorten välistä eriarvoisuutta?**

Tulosten yksityiskohtaisempi tarkastelu loi kuvaa siitä, millä tavoin poikkeusolojen kielteiset vaikutukset kasautuvat osalle nuorista. Onkin mahdollista, että hyvinvointierojen kasvu nuorten välillä on lopulta merkittävämpää kuin keskimääräinen tilanteen heikentyminen.

Tulosten perusteella kevään 2020 poikkeusolot vaikuttivat valmistumisvaiheessa oleviin naisiin miehiä enemmän. Naisista selvästi suurempi osa menetti kesätyön tai muun työpaikan. Naisista myös selvästi suurempi osa koki koronatilanteen vaikeuttaneen jatko-opintoihin hakeutumista tai heikentäneen mielen hyvinvointia. Naiset kokivat hyvinvointinsa miehiä heikommaksi lähes kaikilla psykososiaalisen hyvinvoinnin indikaattoreilla tarkasteltuna. Vaikka ero sukupuolten

välillä mielialan suhteen oli olemassa jo aiemmissa kyselyissä, kertoivat naiset poikkeustilanteen vaikuttaneen mielialaansa miehiä enemmän. Huomionarvoista oli kuitenkin, että ammattiin opiskelleiden miesten kohdalla ero aiempiin kyselyihin oli suhteellisesti suurin. Esimerkiksi ahdistuneisuusoireet olivat heillä jopa kolme kertaa yleisempiä kuin aiemmissa kyselyissä.

Kaiken kaikkiaan ammattiin opiskelleet näyttivät kärsineen poikkeusoloista lukiolaisia enemmän. Heidän psykososiaalinen hyvinvointinsa oli usealla mittarilla heikompaa ja erot aiempiin kyselyihin olivat suurempia kuin lukiolaisilla. Tämä on ymmärrettävää, koska myös koronarajoitusten vaikeudet olivat heille dramaattisempia: valmistuminen saattoi estyä, työpaikkaa ei löytynytäkään ja toimeentulo sekä työllisyysnäkyvät heikentyivät omalla alalla.

Monet vaikeudet näyttävät liittyvän tässä aineistossa toisiinsa, mikä viittaa ongelmien kasautumiseen ja eriarvoisuuden kasvuun. Esimerkiksi opiskelijat, joilla oli ollut vaikeuksia valmistumisen, jatko-opintoihin hakeutumisen tai työllistymisen suhteen poikkeusolojen aikana, kokivat myös psykososiaalisen hyvinvointinsa muita heikommaksi. Myös erilaiset oppimiseen liittyvät tekijät (esim. heikko koulumenestys, oppimisvaikeudet, heikko yhteys opettajaan) ja kiusaamisen tai yksinäisyyden kokemukset peruskoulussa tai toisella asteella olivat yhteydessä heikentyneeseen hyvinvointiin koronakriisin aikana. Avovastauksissa moni kertoi aiempien mielenterveyden ongelmiansa syventyneen poikkeusolojen aikana. Nämä tulokset viittaavat siihen, että poikkeusolot ovat vaikuttaneet erityisen paljon niihin opiskelijoihin, jotka ovat jo ennalta olleet haavoittuvassa asemassa.

Jatkossa on tärkeää selvittää edelleen, millä tavoin kriisi voi syventää nuorten välistä eriarvoisuutta ja keitä ovat nuoret, joiden kohdalla kielteiset vaikutukset ovat erityisen voimakkaita. Tämä tutkimus toi esiin juuri toisen asteen jälkeistä nivelvaihetta elävien tilanteita ja kokemuksia. Poikkeusolojen vaikutukset voivat näkyä näissä nuorissa monella tavalla ja pitkään. Seuraavassa tuomme esiin osa-alueita ja niihin liittyviä toimenpiteitä, joilla kielteisiä vaikutuksia nuoriin voidaan vähentää.

### **Jatko-opintoihin hakeutuminen**

Ylioppilailla koronarajoitukset vaikuttivat erityisesti ylioppilaskokeisiin ja jatko-opintoihin hakeutumiseen. Valintakokeisiin valmistautuneet vastaajat kertoivat sen olleen vaikeaa ja kuormittavaa, koska valintakriteerit, aikataulut ja valintakokeen toteuttamistavat muutuivat. Kyselyn avoimista vastauksista välittyi monen nuoren kohdalla kokemus siitä, että ei ole tullut kuulluksi, kohdatuksi tai huomioduksi poikkeustilanteessa.

Vielä kesällä joka toinen ylioppilaista ja joka neljäs ammattiin valmistuneista kaipasi apua jatko-opintoihin ja ammatinvalintaan liittyen. Nämä luvut ovat erittäin korkeita ottaen huomioon, että asiaa on kysytty kesällä valmistumisen jälkeen, jolloin koulutuksen järjestäjien yhteys nuoriin on käytännössä päättynyt. Myös aiemmissa valtionhallinnon selvityksissä on todettu, että opiskelijat kaipaavat jatko-opintomahdollisuuksia koskevaa tietoa ja ohjausta nykyistä enemmän ja varhaisemmassa vaiheessa (Hintsanen ym. 2016) sekä yksilöllisempää jatko-ohjaamista ja jatkopolon suunnitelmien laadintaa sekä seurantaa myös valmistumisen jälkeen (Harjunpää ym. 2017).

## Toimenpide-ehdotukset

Poikkeusoloissa korostuu tarve opinto-ohjaukselle, selkeälle tiedotukselle ja valmistumisen jälkeiselle jatkoseurannalle.

### Koulutuksen järjestäjät:

- Ohjausta ja riittävän varhaista tiedotusta jatko-opinnoista ja hakumenettelyistä niihin tulee vahvistaa lukioissa ja ammatillisessa koulutuksessa.
- Koulutuksen järjestäjien tulee rakentaa systemaattiset käytännöt opiskelijoiden jatko-ohjaukseen yksilöllisille koulutuspoluille sekä järjestää jatkoseuranta sekä tarvittaessa moniammatillinen tuki myös valmistumisen jälkeen.
- Opiskelijavalintojen poikkeusjärjestelyistä on tiedotettava selkeästi ja hyvissä ajoin. Poikkeusjärjestelyjen suunnitteluun ja niistä tiedottamiseen on hyvä työllistää nuoria mukaan tekijöiksi.

### **Jatko-opintoihin kiinnittyminen**

Koronakeväänä 2020 valmistuneet ovat aloittaneet jatko-opintonsa pääsääntöisesti etäopiskeluna ja etäopiskelu näyttää jatkuvan korkeakouluissa ainakin kevään 2021 ajan. Eristäytymisen vaikutukset hyvinvointiin näkyivät jo tässä aineistossa, joka kerättiin siis kesällä 2020, kun poikkeusoloja oli kestänyt muutaman kuukauden. On todennäköistä, että monen kohdalla vaikeudet ovat edelleen syventyneet ja kiinnittyminen uuteen oppilaitokseen on puutteellista, kun lähiopetus ja vapaa-ajan toiminta on vähäistä tai puuttuu kokonaan. Opiskelijat asuvat usein yksin ja monet ovat juuri muuttaneet opiskelupaikkakunnalle, josta eivät välttämättä tunne ketään. Yksin asuminen oli kyselyaineistossa yhteydessä heikentyneeseen hyvinvointiin.

Näitä havaintoja tukevat tuoreet tulokset poikkeusolojen vaikutuksista yliopisto-opiskelijoiden hyvinvointiin (Salmela-Aro ym. 2020). Tämän Helsingin yliopiston tutkimuksen mukaan yliopisto-opiskelijoiden uupumus on jopa kolminkertaistunut verrattuna tuloksiin aiemmilta vuosilta. Kun uupuneiden opiskelijoiden osuus oli aiempina vuosina 7–9 prosenttia, oli se koronakeväänä 21 prosenttia. Nämä tulokset ovat siis opiskelijoilta, jotka olivat aloittaneet yliopisto-opintonsa ennen poikkeusoloja. Jos etäopetus vaikeuttaa laajasti opintoihin kiinnittymistä ja mielen hyvinvointia, tulevat koronarajoitusten vaikutukset erittäin kalliiksi sekä inhimillisesti että taloudellisesti. Nämä hälytysmerkit tulisi ottaa vakavasti sekä tukea ja seurata opintonsa aloittaneita erityisen tarkkaan.

## Toimenpide-ehdotukset

Poikkeusolojen opetusjärjestelyissä tulee huomioida nykyistä paremmin opiskelijoiden hyvinvointi, oikeus laadukkaaseen opetukseen ja erityisesti aloittavien opiskelijoiden oppimisyhteisöön kiinnittyminen.

### Valtionhallinto:

- Kuntia ja koulutuksen järjestäjiä tulee tukea kasvavaan tietopohjaan perustuvalla informaatio-ohjauksella. Näin voidaan vähentää sellaisia poikkeustoimien vaikutuksia, jotka liiallisesti heikentävät nuorten hyvinvointia, oppimista ja koulutukseen kiinnittymistä.

### Koulutuksen järjestäjät:

- Korkea-asteen koulutuksessa poikkeusolojen opetusjärjestelyjä tulee arvioida uudelleen erityisesti ensimmäisen vuoden opiskelijoiden osalta. Tieto koronarajoitusten kielteisistä vaikutuksista on huomioitava terveysturvallisuuden ohella. Opetusta on järjestettävä myös lähiopetuksena turvallisesti alasta riippumatta.
- Etäopetuksessa on huomioitava monipuolisen vuorovaikutuksen merkitys oppimiselle, opintoihin kiinnittymiselle ja hyvinvoinnille.
- Opiskelijoiden kokemuksia hyvinvoinnista ja etäopetuksen laadusta on selvitettävä systemaattisesti sekä huomioitava opiskelijajärjestöjen viestit.

## **Työllistyminen, toimeentulo ja tulevaisuususk**

Tulokset osoittavat koronakriisin vaikeuttaneen huomattavasti nuorten työelämään pääsyä ja siten huonontaneen nuorten tilannetta toimeentulon ja uranäkymien suhteen. Moni ammattiin valmistunut jäi ilman tärkeää ensimmäistä työpaikkaa ja toimeentulo heikkeni myös jatko-opintoihin siirtyvillä nuorilla. Ammattiin valmistuneiden nuorten luottamus omaan tulevaisuuteen työelämässä näyttää tulosten perusteella selvästi heikentyneen.

Koronakriisin myötä vuonna 2020 nuorisotyöttömyys kasvoi selvästi muuta työttömyyttä nopeammin. Elokuussa 2020 työttömyysaste 15–24-vuotiaiden nuorten joukossa oli jo 18,0% ja se oli kasvanut yli kaksi kertaa koko väestön työttömyyttä nopeammin (Suomen virallinen tilasto 2020). Nuorten työllisyystilanteen erityinen vaikeus näkyi myös Jyväskylän yliopiston huhtikuussa 2020 toteuttamassa kyselytutkimuksessa, jossa joka neljäs 18–25-vuotias ilmoitti olevansa työttömänä tai jäävänsä varmasti työttömäksi (Wilska ym. 2020).

Jo aiemmissa tutkimuksissa on todettu, että koronakriisi näyttää vaikuttavan eniten juuri nuorten taloudelliseen ja henkiseen hyvinvointiin (Wilska ym. 2020). Hiljattain julkaistussa



kansainvälisessä tutkimusyhteenvedossa simuloitiin koronapandemian vaikutuksia Iso-Britanniassa vuonna 2020 opintonsa päättävien työuriin (Henehan 2020). Simulointien perusteella arvioitiin, että koronakriisi heikentää opintonsa päättäneiden työllisyyttä kaikilla koulutustasoilla, mutta vaikutus on suurin ja pitkäkestoisin matalimmin kouluttautuneilla ja opintonsa kesken jättäneillä. Matalimmin kouluttautuneiden työllisyysasteen ennustetaan laskevan eniten. Toisaalta myös töihin päässeiden tuntipalkan arvioitiin jäävän odotettua pienemmäksi kaikilla ryhmillä, korkeasti koulutetuilla noin 8 prosenttia ja matalimmin koulutetuilla 13 prosenttia. Yhteenvedon mukaan koronakriisi eroaa aiemmista talouskriiseistä siten, että tällä kertaa eniten ovat kärsineet alat, joille matalammilta koulutusasteilta valmistuneet – ja erityisesti naiset – tyypillisesti työllistyvät.

Työttömyys työuran alkuvaiheessa on yleisesti todettu heikentävän ansiotuloja ja lisäävän työttömyysriskiä vuosienkin päästä (Kuivalainen 2020). Lisäksi laman aikana valmistumisella voi olla pysyviä vaikutuksia toimeentuloon monilla aloilla (Oreopoulos 2012).

## Toimenpide-ehdotukset

Toimenpiteissä koronakriisistä palautumiseen pitäisi keskittyä erityisesti nuorten toimeentulon ja tulevaisuususkon vahvistamiseen. Koronakriisi osuu erityisesti matalamman koulutustason toimialoihin ja nuorten työllisyyteen. Jos nuoret alkavat sopeutua siihen, että työtä ei löydy eikä opiskelu kannata, kustannukset yhteiskunnalle kumuloituvat vuosien myötä erittäin korkeiksi.

- Yrityksiä tulee tukea nuorten työllistymisessä ja erilaisia tuetun työllistymisen ratkaisuja on kehitettävä ja tuettava kansallisesti.
- Ammattiin opiskelevien työharjoittelujen tulee toteutua laadukkaasti myös poikkeusoloissa. Ilman työkokemusta valmistuminen vaikeuttaa huomattavasti työelämään kiinnittymistä.
- Erityistoimenpiteitä tarvitaan, jotta nuorille saadaan kesätyöpaikkoja myös kesäksi 2021.

## Psykososiaalinen hyvinvointi

Tulokset osoittavat, että koronakriisin keskelle valmistuminen on ollut monelle nuorelle henkisesti hyvin kuormittavaa. Nuorten ahdistuneisuus ja masennusoireilu näyttää lisääntyneen. Monet toiselta asteelta valmistuneet nuoret tarvitsevat nyt apua, tukea ja toivon ylläpitämistä keskellä taloudellista epävarmuutta ja mielenterveyden vaikeuksia.

Koronakevään 2020 aikana opiskelijahuollon ja muiden julkisten palvelujen saatavuus heikkeni, samalla kun palvelujen tarve kasvoi (ks. esim. Kestilä ym. 2020). Tämä näkyi myös kyselyvastauksissa, joissa huomattavan iso osa nuorista kertoi jääneensä vaille kaipaamaansa apua mielialaansa liittyen. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön julkaisemien tilastojen mukaan mielenterveyspalveluihin liittyviä hoidon tarpeen arvioiteja oli tehty tammi-lokakuussa 24

prosenttia enemmän vuodentakaiseen verrattuna (Sjöblom-Hasselblatt 2020). Myös yhteydenotot valtakunnallisiin digitaalisiin auttaviin palveluihin ovat olleet kasvussa (Mieli ry. 2020). Tulosten perusteella moni, joka oli hakenut apua digitaalisista palveluista, ei ollut sitä saanut.

Koska poikkeustilanteen aiheuttamat vaikeudet olivat yhteydessä psykososiaaliseen hyvinvointiin, on todennäköistä, että tässä tutkimuksessa näkyvä pahoinvointi on voimistunut edelleen poikkeusolojen jatkuessa. Tarkkaa tilannekuvaa on vaikea saada, koska hoitoon hakeutuminen tapahtuu yleensä viiveellä. Vaikutusten suuruus riippuu siitä, miten pitkään esimerkiksi korkeakoulun etäopetusta jatketaan ja miten palvelujärjestelmä onnistuu tavoittamaan tukea tarvitsevat nuoret myös poikkeustilanteen aikana.

## Toimenpide-ehdotukset

Yleisesti on varauduttava siihen, että nuorten mielenterveyden ongelmat ovat kasvussa. On todennäköistä, että tässä tutkimuksessa näkyvä nuorten pahoinvointi on voimistunut edelleen poikkeustilanteen jatkuessa. Tarkkaa tilannekuvaa on vaikea saada, koska hoitoon hakeutuminen tapahtuu yleensä viiveellä.

### Valtionhallinto

- Nuorten mielenterveyden tilaa on seurattava systemaattisesti ja resursoitava ehkäiseviä ja korjaavia toimenpiteitä.

### Koulutuksen järjestäjät ja kuntapäätäjät:

- Opiskelijahuollon valmiutta ja resursseja vastata kasvaviin mielenterveyden vaikeuksiin tulee vahvistaa.
- Erityisin toimenpitein on huomioitava toiselta asteelta vuonna 2020 ja 2021 valmistuvat nuoret ja varmistettava, että heistä tukea tarvitsevat tavoitetaan sekä etänä että kasvokkain.
- Etäopetuksen toteuttamista on arvioitava erityisesti ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoiden ja haavoittuvassa asemassa olevien nuorten mielenterveyden näkökulmasta.
- Opiskelijoille tulee tarjota aktiivisesti ehkäisevää ja varhaista tukea mielen hyvinvointiin, myös etäpalveluiden ja digitaalisten interventioiden avulla.

### Valtakunnalliset nuorisopalvelut:

- Valtakunnallisia digitaalisia auttavia palveluja on tarpeen laajentaa siten, että ne tavoittavat enemmän nuoria ja pystyvät vastaamaan olemassa olevaan kysyntään sekä ohjaamaan tukea tarvitsevia nuoria julkisten palveluiden ja kasvokkaisen tuen piiriin.

## Sosiaalisten suhteinen merkitys ja haavoittuvassa asemassa olevat nuoret

Yleisesti ottaen tuloksissa korostuu sosiaalisten suhteiden ja ns. sosiaalisen pääoman merkitys. Erityisesti ne nuoret, joilla on ollut vaikeuksia vertaissuhteissa tai suhteissaan opettajiin, raportoivat poikkeustilanteen vaikuttaneen heihin kielteisesti. Esimerkiksi yksinäisyyden kokemukset jo peruskoulun ajalta olivat selvästi yhteydessä vaikeuksiin valmistumisvaiheessa. Myös peruskoulun aikaisilla kokemuksilla kiusatuksi joutumisesta oli huomattava yhteys. Kiusaamiskokemusten merkitys todettiin myös Karvin tuoreessa arvioinnissa, joka koski siirtymää peruskoulusta toiselle asteelle (Goman ym. 2020). Harvinaisessa haastattelututkimuksessa ns. NEET-nuorista lähes kaikki työn ja koulutuksen ulkopuolelle jääneet nuoret (n=35) kertoivat koulukiusaamisen vaikuttaneen ja vaikuttavan edelleen kielteisesti heidän elämäänsä (Gretschel & Myllyniemi 2020). Huomionarvoista on myös, että nuoret, joilla oli vaikeuksia vertaissuhteissa, kokivat myös opettajien suhtautumisen itseensä muita vastaajia kielteisemmäksi. Sosiaalisten suhteiden merkitys hyvinvoinnille erityisesti nivelvaiheessa on todettu myös aiemmissa tutkimuksissa (Kiuru ym. 2020, Jokisaari & Nurmi 2005).

Tulokset ovat yhteneviä myös Turun yliopiston INVEST Sosiologian tuoreen tutkimuksen kanssa, jonka mukaan sosiaalisella pääomalla on selvä yhteys hyvinvointiin ja yhteiskunnallista eriarvoisuutta hyvinvoinnissa voidaan vähentää vahvistamalla sosiaalista pääomaa erityisesti alemmissa yhteiskuntaluokissa (Tuominen & Kilpi-Jakonen 2020).

## Toimenpide-ehdotukset

Poikkeusolojen päätöksenteossa tulee tunnistaa kielteisten vaikutusten polarisoituminen, huomioida haavoittuvassa asemassa olevat nuoret ja arvioida päätösten vaikutuksia eri tilanteissa oleviin nuoriin.

### Koulutuksen järjestäjät:

- Yhteisöllistä hyvinvointityötä ja kiusaamisen ehkäisyä tulee vahvistaa oppilaitoksissa. Tutkittujen toimenpideohjelmien käyttöä tulee vahvistaa ja ottaa käyttöön myös digitaalisia interventioita nuorten tunne- ja vuorovaikutustaitojen vahvistamiseksi. Opiskelijahuollossa tulisi nykyistä paremmin tunnistaa kiusaamisesta tai yksinäisyydestä aiemmin kärsineet nuoret ja tarjota heille ns. jälkihoitoa sosiaalisten suhteiden vahvistamiseksi.
- Poikkeusolojen jatkuessa tulee erityisesti kiinnittää huomiota niihin, jotka eivät osallistu etäopetukseen ja joita on vaikea tavoittaa.

### Nuorisotyö:

- Etsivää nuorisotyötä ja moniammatillista yhteistyötä tulee vahvistaa, jotta nuoret saavat opintojensa aikana riittävän aikaisen tuen.
- Nuorisopalveluissa kuten työpaja- ja ohjaamatoiminnassa on vahvistettava digitaalisia palveluja kuten etänä toteutettavia valmennuksia samalla, kun mahdollistetaan turvalliset kasvokkaiset palvelut.

## Vaikutusten arviointi ja seuranta

Tämä kyselytutkimus antaa tärkeän mutta monelta osin vielä pinnallisen kuvan koronakriisin vaikutuksista nuoriin. Koska seuranta-asetelma puuttuu, on monelta osin vaikea todentaa, miltä osin heikentynyt hyvinvointi on juuri koronarajoitusten vaikutusta. Vertailu aiempiin kyselyihin on vain suuntaa antava, koska aiempia kyselyjä ei ole kerätty kolmannen vuoden opiskelijoilta eikä kesäaikana. Myös kyselyn vastaajajoukko voi olla valikoitunut, koska aineisto kerättiin avoimena nettikyselynä ilman kontrolloitua otantaa. Selviä viitteitä kielteisistä vaikutuksista selvitys kuitenkin antaa ja tuo esiin nivelvaiheen nuorten kokemuksia ja vaikutusten polarisaatiota.

Vaikutusten ymmärtäminen, ennakointi ja minimointi edellyttää lisätutkimusta ja systemaattista päätöksenteon vaikutusten arviointia. Tietopohjan vahvistaminen on tärkeää, koska nuorten oikeudet ja erityinen asema jäävät helposti sivurooliin poikkeusoloissa ja niiden jälkeisissä toimissa (Valtioneuvosto 2020). Esimerkiksi keväällä 2020 toteutettu koulujen ja oppilaitosten sulkeminen tehtiin pääosin täysi-ikäisen väestön suojelemiseksi. Menettely kosketti jopa 1,5 miljardia lasta ja nuorta maailmassa (UNICEF 2020), ja toimenpiteen vaikutuksia ryhdyttiin selvittämään vasta jälkikäteen. Tätä kirjoittaessa etäopetus vähintään korkea-asteella jatkuu, samalla kun tutkimustietoa etäopetuksen laadusta ja sen hyvinvointivaikutuksista on alkanut kertyä (ks. esim. Grätz & Lipps 2021, Engzell ym. 2020). Koska vaikutustiedon keruu on haastavaa, on olemassa vaara, että rajoituksista kärsivien nuorten näkökulmat jäävät päätöksentekijöiltä katveeseen.

Jatkossa on tärkeää, että poikkeustilanteen ja etäopetuksen vaikutuksia koskevaa tietopohjaa vahvistetaan systemaattisesti osana koulutusjärjestelmän arviointia ja kehittämistä. Olennaista on huomioida nuorten kokemukset ja rajoitustoimien vaikutukset nykyistä paremmin ja jatkaa systemaattista tiedonkeruuta nuorilta itseltään. Etäopetuksen laadusta ja vaikutuksista oppimiselle tiedetään toistaiseksi melko vähän. Koulutuksen laadun arviointi ei ole vielä sillä tasolla, että koulutuksen järjestäjät voisivat tuottaa itse riittävää tilannekuvaa asiasta. Systemaattisen laadun arvioinnin kehittäminen on tärkeää, jotta jatkossa myös poikkeusoloissa voidaan varmistaa riittävä opetuksen laatu ja oppiminen.

Tieto poikkeusolojen vaikutuksista nuorten hyvinvointiin ja eriarvoisuuden kasvuun on syytä huomioida päätöksenteossa nykyistä paremmin. Tietoa on tärkeää levittää koulutuksen järjestäjille ja kuntapäätäjille, jotta nuorten näkökulma huomioidaan rajoitus- ja tukitoimista päätettäessä. Myös kansallinen lainsäädäntö edellyttää, että päätöksentekijät arvioivat päätöstensä vaikutuksia lapsiin ja nuoriin.

## Toimenpide-ehdotukset

Poikkeusolojen ja etäopetuksen vaikutusten tutkimuksellista tietopohjaa tulee vahvistaa. Vaikutuksia opetuksen laatuun ja opiskelijoiden hyvinvointiin tulee selvittää keräämällä tietoa systemaattisesti myös nuorilta itseltään.

Valtion ja kuntien päätöksentekijöiden tulee toteuttaa laadukkaaseen tietopohjaan perustuvaa lapsi- ja nuorisovaikutusten arviointia, kun tehdään päätöksiä poikkeusolojen toimenpiteistä ja kielteisten vaikutusten ehkäisystä. Vaikutusten arvioinneissa on erityistä huomiota kiinnitettävä jo ennalta haavoittuvassa asemassa oleviin nuoriin.

# YHTEENVETO TOIMENPIDE-EHDOTUKSISTA

## Nuorten työllisyys:

1. Koronakriisi vaikuttaa erityisesti juuri ammattiin valmistuviin nuoriin ja nuorisotyöttömyyteen. Valmistuvien nuorten työllisyyttä ja tulevaisuususkoa tulee vahvistaa esimerkiksi tukemalla yrityksiä nuorten työllistämisessä ja laajentamalla erilaisia tuetun työllistymisen ratkaisuja. Erityistoimenpiteitä tarvitaan, jotta nuorille saadaan kesätöitä myös poikkeusolojen jatkuessa kesällä 2021.

## Toinen aste:

2. Valtionhallinnon ja kuntien tulee vahvistaa opiskelijahuollon valmiutta ja resursseja vastata kasvaviin mielenterveyden ongelmiin. Erityisin toimenpitein on huomioitava juuri toiselta asteelta valmistuvat nuoret. Kuntien ja koulutuksen järjestäjien on varmistettava, että näistä nuorista tukea tarvitsevat tavoitetaan poikkeusolojen aikana.
3. Koulutuksen järjestäjien tulee vahvistaa jatko-opintoihin liittyvää ohjausta lukioissa ja ammatillisessa koulutuksessa. Järjestäjillä tulee olla systemaattiset käytännöt opiskelijoiden ohjaukseen yksilöllisille työ- tai koulutuspoluille sekä järjestää jatkoseuranta sekä tarvittaessa tuki myös valmistumisen jälkeen.
4. Yhteisöllistä hyvinvointityötä ja kiusaamisen ehkäisyä tulee vahvistaa oppilaitoksissa. Opiskelijahuollossa tulee nykyistä paremmin tunnistaa kiusaamisesta tai yksinäisyydestä aiemmin kärsineet nuoret ja tarjota heille ns. jälkihoitoa sosiaalisten suhteiden vahvistamiseksi. Tutkittujen toimenpideohjelmien käyttöä tulee edistää.
5. Oppilaitosten henkilöstön digitaitoja ja -tukea tulee vahvistaa etätyöuupumuksen ehkäisemiseksi. Henkilöstön työhyvinvointia tulee seurata ja tukea.

## Korkeakoulutus:

6. Korkea-asteella poikkeusolojen opetusjärjestelyjä tulee arvioida uudelleen erityisesti ensimmäisen vuoden opiskelijoiden osalta. Tieto koronarajoitusten kielteisistä vaikutuksista oppimiseen ja hyvinvointiin on huomioitava terveysturvallisuuden ohella. Opetusta on pyrittävä järjestämään myös lähiopetuksena turvallisesti alasta riippumatta. Lisäksi etäopetuksessa on tuettava opiskelijoiden sosiaalisia suhteita, opintoihin kiinnittymistä ja hyvinvointia. Opiskelijoiden kokemuksia hyvinvoinnista ja etäopetuksen laadusta on selvitettävä systemaattisesti sekä huomioitava opiskelijajärjestöjen viestit tilanteesta.
7. Opiskelijavalintojen poikkeusjärjestelyistä on tiedotettava selkeästi ja hyvissä ajoin. Poikkeusjärjestelyjen suunnittelussa ja tiedottamisessa on syytä ottaa huomioon nuorten kokemukset keväältä 2020.

## Nuorisotyö:

8. Kriittistä nivelvaihetta elävien nuorten kasvava tarve nuorisopalveluille on huomioitava nuorisotyön resursseissa ja tiedottamisessa. Digitaalisen nuorisotyön eri muotoja tulee laajentaa ja vahvistaa.

## 8 LÄHTEET

Engzell, P., Frey, A., & Verhagen, M. D. (2020, October 29). Learning Inequality During the Covid-19 Pandemic. <https://doi.org/10.31235/osf.io/ve4z7>

Goman J. ym. (2020). Vaihtoehtoja, valintoja ja uusia alkuja. Arviointi nuorten opintopolusta ja ohjauksesta perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheessa. Julkaisut 6:2020. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. [https://karvi.fi/app/uploads/2020/02/KARVI\\_0620.pdf](https://karvi.fi/app/uploads/2020/02/KARVI_0620.pdf)

Gretschel A. & Myllyniemi, S. (2020). Kuulummeko yhteiskuntaan? Työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten käsityksiä tulevaisuudesta, demokratiasta ja julkisista palveluista. Julkaisematon käsikirjoitus. Kunnallissalan kehittämissäätö.

Grätz, M. & Lipps, O. (2021). Large loss in studying time during the closure of schools in Switzerland in 2020, *Research in Social Stratification and Mobility*, Volume 71. <https://doi.org/10.1016/j.rssm.2020.100554>.

Harjunpää, K., Ågren, S., & Laiho, S. (2017). Sujuvuutta siirtymiin – Toisen asteen ammatillisen koulutuksen siirtymä- ja nivelvaiheet. Raportit ja selvitykset 2017:1. Opetushallitus.

Henehan, K. (2020) *Class of 2020: Education leavers in the current crisis*. Resolution Foundation.

Herkama S. & Repo, J. (2020). Valmistuitko koronakeväänä? – kyselyn tulokset kertovat nuorten vaikeuksista poikkeustilanteessa. INVEST blog 9/2020. <https://blogit.utu.fi/invest/2020/08/19/valmistuitko-koronakevaana-kyselyn-tulokset-kertovat-nuorten-vaikeuksista-poikkeustilanteessa/>

Hintsanen ym. (2016). Liikettä niveliin – Ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun johtavien opintopolkujen ja koulutusasteiden yhteistyön toimivuus. Julkaisut 2:2016. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy, Tampere.

Jokisaari, M., & Nurmi, J-E. (2005). Company matters: Goal-related social capital in the transition to working life, *Journal of Vocational Behavior*, Volume 67, Issue 3, Pages 413-428, <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2004.09.002>

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (2020). Poikkeuksellisten opetusjärjestelyjen vaikutukset tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumiseen. Kansallisen arvioinnin tuloksia, 17.6.2020. [https://karvi.fi/app/uploads/2020/06/Poikkeuksellisten\\_opetusjarjestelyjen\\_vaikutukset\\_ensimmaiset\\_tulokset.pdf](https://karvi.fi/app/uploads/2020/06/Poikkeuksellisten_opetusjarjestelyjen_vaikutukset_ensimmaiset_tulokset.pdf)

Kestilä, L., Härmä, V. & Rissanen, P. (toim.) (2020). Covid-19-epidemian vaikutukset hyvinvointiin, palvelujärjestelmään ja kansantalouteen. Asiantuntija-arvio, syksy 2020. Raportti 14/2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-578-0>

Kouluterveyskysely 2019. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely>

Kiuru, N., Wang, M-T., Salmela-Aro, K., Kannas, L., Ahonen, T., & Hirvonen, R. (2020). Associations between adolescents' interpersonal relationships, school well-being, and academic achievement during educational transitions. *Journal of Youth and Adolescence*, 49(5), 1057–1072. <https://doi.org/10.1007/s10964-019-01184-y>

Kuivalainen, Susan (2020) Emmehän tällä kertaa uhraa nuoria talouskriisille? Helsinki: Eläketurvakeskus. <https://www.etk.fi/blogit/emmehan-talla-kertaa-uhraa-nuoria-talouskriisille/>

Lahtinen, J. & Salasuo, M. (2020). "Harrastusten keskeytyminen harmitti." Tutkimus nuorten kokemuksista korona-aikana: vapaa-aika ja harrastaminen. <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/nakokolma64>

Leemann, Lars (2020). Alustavat tulokset osallisuusindikaattorin yhteyksistä muihin ilmiöihin. Sokran kyselytutkimuksen tulokset. Verkkojulkaisu: Osallisuusindikaattori mittaa osallisuuden kokemuksta (Thl.fi/Sokra)

Mieli ry. (2020). Sekasin -chatissa ennätysmäärä keskusteluja – poikkeusolojen vaikutus nuorten elämään kuuluu vahvasti yhteydenotoissa. Verkko uutinen 1.9.2020. <https://mieli.fi/fi/sekasin-chatissa-enn%C3%A4tysm%C3%A4%C3%A4r%C3%A4-keskusteluja-%E2%80%93-poikkeusolojen-vaikutus-nuorten-el%C3%A4m%C3%A4n-kuuluu-vahvasti>

Suomen Lukiolaisten Liitto (2019) Lukiolaisbarometri 2019. <https://www.otus.fi/julkaisu/lukiolaisbarometri-2019>

Oreopoulos, P., von Wachter, T., & Heisz, A. (2012). The short- and long-term career effects of graduating in a recession. *American Economic Journal: Applied Economics*, 4(1), 1–29.

Repo, J., Herkama, S., Poskiparta, E., & Salmivalli, C. (2020a). Koululaisten koronakevät - kyselyn tulokset. Vuorovaikutteinen tulostyökalu. Turun yliopisto. <http://bit.ly/koronakevat>

Repo, J., Herkama, S., Poskiparta, E., & Salmivalli, C. (2020b). Valmistuitko koronakeväänä? - kyselyn tulokset. Vuorovaikutteinen tulostyökalu. Turun yliopisto. <http://bit.ly/korona2aste>

Repo, J., Herkama, S., Salmela-Aro, K. & Salmivalli, C. (2020c). Koronakriisin ja etäopetuksen vaikutukset opiskelijoiden ja opetushenkilökunnan hyvinvointiin. Policy brief 26.11.2020. Turun yliopisto.

Salmela-Aro, K., Upadyaya, K., & Hietajärvi, L. (2020). Koronakevään opiskelu- ja työhyvinvointi Suomessa. Helsingin Yliopisto.

Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto SAKKI ry. (2019). AMIS-barometri 2019. <https://sakkiry.fi/amisbarometri-2/>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Työvoimatutkimus [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-7830. Elokuu 2020, Liitetäulukko 16. Työttömyysasteet sukupuolen ja iän mukaan 2019/08 - 2020/08 . Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 16.10.2020]. Saantitapa: [http://www.stat.fi/til/tyti/2020/08/tyti\\_2020\\_08\\_2020-09-22\\_tau\\_016\\_fi.html](http://www.stat.fi/til/tyti/2020/08/tyti_2020_08_2020-09-22_tau_016_fi.html)

Sjöblom-Hasselblatt, S. (2020). Yli 16 000 yliopisto-opiskelijaa on tarvinnut mielenterveyspalveluita koronavuonna. Yleisradion verkko uutinen 16.11.2020. <https://yle.fi/uutiset/3-11646928>

Tilastokeskus (2020). Tilastollinen kuntaryhmitys. Luettu 15.10.2020.

[https://www.stat.fi/meta/kas/til\\_kuntaryhmit.html](https://www.stat.fi/meta/kas/til_kuntaryhmit.html)

Tuominen, M. & Kilpi-Jakonen, E. (2020). Hyvinvoinnin sosiaaliset juuret. Luokka-analyysi sosiaalisen pääoman ja hyvinvoinnin välisestä yhteydestä. *Sosiologia*, 57(1). Westermarck-seura, Rovaniemi.

UNICEF 2020. Covid-19: Are Children Able to Continue Learning During School Closures? A global analysis of the potential reach of remote learning policies using data from 100 countries.

<https://data.unicef.org/resources/remote-learning-reachability-factsheet/>

Upadyaya, K. & Salmela-Aro, K. (2017). Developmental dynamics between young adults' life satisfaction and engagement with studies and work. *Longitudinal and Life Course Studies*, 8(1), 20–34. <https://doi:10.14301/lcs.v8i1.398>

Valtioneuvosto 2020. Lasten ja nuorten hyvinvointi koronakriisin jälkihoidossa. Lapsistrategian koronatyöryhmän raportti lapsen oikeuksien toteutumisesta. Valtioneuvoston julkaisuja 2020:21.

[https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162318/VN\\_2020\\_21.pdf?sequence=7](https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162318/VN_2020_21.pdf?sequence=7)

Virrankari, Lotta (2020) Alustavat tulokset osallisuuden kokemuksen yhteydestä kiusaamiseen yläkoulussa ja toisen asteen oppilaitoksissa. Kouluterveyskyselyn 2019 tulokset. THL-verkkouutinen 18.8.2020.

[https://thl.fi/documents/10531/2671150/Kuviot+ja+taustatiedot\\_Kiusaajien+ja+kiusattujen+osallisuuden+kokemus+on....pdf/cd1dc804-241d-ce31-fa79-e12e9d0024f9?t=1597668847529](https://thl.fi/documents/10531/2671150/Kuviot+ja+taustatiedot_Kiusaajien+ja+kiusattujen+osallisuuden+kokemus+on....pdf/cd1dc804-241d-ce31-fa79-e12e9d0024f9?t=1597668847529)

Wilska, T-A., Nyrhinen, J., Tuominen, J., Silinskas, G., & Rantala, E. (2020). Kulutus koronan aikaan – ja sen jälkeen. Tutkimus COVID-19-epidemian rajoitustoimien vaikutuksesta kuluttajien käyttäytymiseen, taloudelliseen toimintaan ja hyvinvointiin. Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulu. N:o 212/2020. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.



# LIITTEET

## Liite 1: Liitetaulukot

Liitetaulukko 1. Masennusoireet (BDI-6 mittari) sukupuolen ja oppilaitoksen tyyppin mukaan.

vertailuryhmät	skaala	mediaani		U	p	efektikoko
		ryhmä 1	ryhmä 2			
naiset (1) ja miehet (2)	1-4	1,33	1,17	1234966	<0,001	0,20
lukio (1) ja ammatillinen (2)	1-4	1,33	1,33	995398	0,035	0,04
lukio, naiset (1) ja miehet (2)	1-4	1,51	1,29	606056	<0,001	0,20
ammatillinen, naiset (1) ja miehet (2)	1-4	1,52	1,32	78303	<0,001	0,20

Liitetaulukko 2. Vertaissuhteet -indikaattori sukupuolen ja oppilaitoksen tyyppin mukaan.

vertailuryhmät	skaala	mediaani		U	p	efektikoko
		ryhmä 1	ryhmä 2			
naiset (1) ja miehet (2)	1-7	5,00	5,13	921370	0,033	0,04
lukio (1) ja ammatillinen (2)	1-7	5,00	4,88	1104695	0,024	0,04
lukio: naiset (1) ja miehet (2)	1-7	5,00	5,13	430295	0,003	0,06
ammatillinen: naiset (1) ja miehet (2)	1-7	4,88	4,88	63686	0,872	0,01

Liitetaulukko 3. Poikkeustilan vaikutukset mielialaan, summaindikaattori. Vertailut sukupuolen ja oppilaitoksen tyyppin mukaan.

vertailuryhmät	mediaani		U	p	efektikoko
	ryhmä 1	ryhmä 2			
naiset (1) ja miehet (2)	2,00	1,83	1234242	<0,001	0,20
lukio (1) ja ammatillinen (2)	2,00	1,83	886010	<0,001	0,10
lukio: naiset (1) ja miehet (2)	2,00	1,83	605633	<0,001	0,20
ammatillinen: naiset (1) ja miehet (2)	1,83	1,67	73971	<0,001	0,14

Liitetaulukko 4. Hyvinvoinnin indikaattorien tunnusluvut ja korrelaatiot.

Indikaattori	skaala	ka	kh	väittämien lkm	Cronbach alpha	korrelaatiot			
						2	3	4	5

1 Ahdistuneisuus	1-4	1,85	0,75	7	.91	.69	-.51	-.24	.51
2 Masennusoireet	1-4	1,47	0,52	6	.84		-.67	-.33	.49
3 Osallisuuden kokemus	0-100	69,63	17,87	10	.91			.36	-.41
4 Tulevaisuususk	1-7	4,90	1,19	5	.78				-.19
5 Poikkeustilan vaikutukset mielialaan	1-3	1,97	0,43	6	.70				

Liitetaulukko 5. Valmistumiseen liittyvien vaikeuksien yhteys hyvinvointiin, ammattiin opiskelevat (n=783)

	skaala	mediaani		U	p	Efektikoko
		ei valmistunut	valmistui			
Ahdistuneisuus	1-4	2,00	1,57	29462	< 0,001	0,14
Masennusoireet	1-4	1,67	1,17	26702	< 0,001	0,18
Osallisuuden kokemus	0-100	65,00	75,00	48009	< 0,001	0,16
Tulevaisuususk	1-7	4,60	5,00	43677	0,008	0,09
Poikkeustilan vaikutukset mielialaan	1-3	2,00	1,83	29941	< 0,001	0,13

Liitetaulukko 6. Ylioppilaskirjoituksiin liittyvien vaikeuksien yhteys hyvinvointiin, lukiolaiset (n=2506)

	skaala	mediaani		U	p	Efektikoko
		vaikutti arvosanoihin	ei vaikutusta			
Ahdistuneisuus	1-4	1,86	1,57	576864	< 0,001	0,23
Masennusoireet	1-4	1,50	1,17	578021	< 0,001	0,23
Osallisuuden kokemus	0-100	70,00	75,00	907329	< 0,001	0,14
Tulevaisuususk	1-7	5,00	5,20	890351	< 0,001	0,12
Poikkeustilan vaikutukset mielialaan	1-3	2,00	1,83	578399	< 0,001	0,23

Liitetaulukko 7. Vaikeudet jatko-opintoihin hakeutumisessa ja hyvinvointi, lukiolaiset (n=2760)

	skaala	mediaani		U	p	Efektikoko
		vaikeuksia	ei vaikeuksia			
Ahdistuneisuus	1-4	1,86	1,57	571931	< 0,001	0,17

Masennusoireet	1-4	1,50	1,17	553715	< 0,001	0,19
Osallisuuden kokemus	0-100	70,00	72,50	749189	< 0,001	0,09
Tulevaisuususkko	1-7	5,00	5,20	930740	< 0,001	0,13
Poikkeustilan vaikutukset mielialaan	1-3	2,17	1,83	504854	< 0,001	0,24

Liitetaulukko 8. Vaikeudet jatko-opintoihin hakeutumisessa ja hyvinvointi, ammatillinen (n=487)

	skaala	mediaani		U	p	Efektikoko
		vaikeuksia	ei vaikeuksia			
Ahdistuneisuus	1-4	2,00	1,57	13252	0,007	0,13
Masennusoireet	1-4	1,33	1,17	14076	0,059	0,09
Osallisuuden kokemus	0-100	67,50	72,50	16457	0,075	0,09
Tulevaisuususkko	1-7	4,60	5,00	22547	0,016	0,11
Poikkeustilan vaikutukset mielialaan	1-3	2,00	1,83	12206	< 0,001	0,17

Liitetaulukko 9. Vaikeudet työtilanteeseen liittyen, lukiolaiset (n=2929)

	skaala	mediaani		U	p	Efektikoko
		vaikeuksia	ei vaikeuksia			
Ahdistuneisuus	1-4	1,71	1,57	724644	< 0,001	0,11
Masennusoireet	1-4	1,33	1,33	727348	< 0,001	0,10
Osallisuuden kokemus	0-100	70,00	72,50	827321	0,042	0,04
Tulevaisuususkko	1-7	5,00	5,20	1020205	< 0,001	0,07
Poikkeustilan vaikutukset mielialaan	1-3	2,00	1,83	651744	< 0,001	0,17

Liitetaulukko 10. Vaikeudet työtilanteeseen liittyen, ammatillinen (n=931)

	skaala	mediaani		U	p	Efektikoko
		vaikeuksia	ei vaikeuksia			
Ahdistuneisuus	1-4	1,86	1,57	66255	< 0,001	0,12
Masennusoireet	1-4	1,33	1,17	68288	0,011	0,09
Osallisuuden kokemus	0-100	72,50	72,50	75468	0,274	0,04
Tulevaisuususkko	1-7	4,80	5,20	102786	0,029	0,07
Poikkeustilan vaikutukset mielialaan	1-3	2,00	1,83	66650	0,006	0,10

Liitetaulukko 11. Koulumenestys ja hyvinvointi, lukiolaiset (n=2794)

	mediaani			U	p	Efektikoko
	skaala	heikko	ei heikko			
Ahdistuneisuus	1-4	1,71	1,57	670324	< 0,001	0,09
Masennusoireet	1-4	1,50	1,33	634364	< 0,001	0,12
Osallisuuden kokemus	0-100	67,50	72,50	859295	< 0,001	0,16
Tulevaisuususkko	1-7	4,80	5,20	1011447	< 0,001	0,15
Poikkeustilan vaikutukset mielialaan	1-3	2,00	2,00	697028	0,030	0,04

Liitetaulukko 12. Koulumenestys ja hyvinvointi, ammatillinen (n=987)

	mediaani			U	p	Efektikoko
	skaala	heikko	ei heikko			
Ahdistuneisuus	1-4	1,71	1,57	89996	0,227	0,04
Masennusoireet	1-4	1,30	1,17	87905	0,150	0,05
Osallisuuden kokemus	0-100	70,00	75,00	98498	0,002	0,11
Tulevaisuususkko	1-7	4,80	5,20	126207	0,005	0,09
Poikkeustilan vaikutukset mielialaan	1-3	1,83	1,83	92425	0,780	0,01

Liitetaulukko 13. Oppimisvaikeudet ja hyvinvointi, lukio (n=2657)

	mediaani			U	p	Efektikoko
	skaala	oppimis- vaikeuksia	ei oppimis- vaikeuksia			
Ahdistuneisuus	1-4	1,86	1,57	242070	< 0,001	0,12
Masennusoireet	1-4	1,50	1,33	244357	< 0,001	0,11
Osallisuuden kokemus	0-100	67,50	72,50	328064	< 0,001	0,07
Tulevaisuususkko	1-7	5,00	5,00	369457	0,059	0,04
Poikkeustilan vaikutukset mielialaan	1-3	2,00	2,00	259244	< 0,001	0,08

Liitetaulukko 14. Oppimisvaikeudet ja hyvinvointi, ammatillinen (n=818)

	mediaani			U	p	Efektikoko
	skaala	vaikeuksia	ei vaikeuksia			
Ahdistuneisuus	1-4	2,00	1,57	34703	< 0,001	0,21
Masennusoireet	1-4	1,50	1,17	36116	< 0,001	0,19

Osallisuuden kokemus	0-100	67,50	75,00	52549	0,002	0,11
Tulevaisuususkko	1-7	4,80	5,20	67322	0,009	0,09
Poikkeustilan vaikutukset mielialaan	1-3	2,00	1,83	38983	< 0,001	0,13

Liitetaulukko 15. Yksinäisyys peruskoulun aikana ja hyvinvointi, koko aineisto (n=3553)

	skaala	mediaani		U	p	Efektikoko
		yksinäinen	ei yksinäinen			
Ahdistuneisuus	1-4	2,00	1,57	867341	< 0,001	0,27
Masennusoireet	1-4	1,67	1,17	829437	< 0,001	0,30
Osallisuuden kokemus	0-100	65,00	75,00	1624333	< 0,001	0,24
Tulevaisuususkko	1-7	4,80	5,20	1545325	< 0,001	0,14
Poikkeustilan vaikutukset mielialaan	1-3	2,17	1,83	960645	< 0,001	0,21

Liitetaulukko 16. Yksinäisyys toisen asteen opintojen aikana ja hyvinvointi, koko aineisto (n=3553)

	skaala	mediaani		U	p	Efektikoko
		yksinäinen	ei yksinäinen			
Ahdistuneisuus	1-4	2,14	1,57	611634	< 0,001	0,31
Masennusoireet	1-4	1,83	1,17	540156	< 0,001	0,36
Osallisuuden kokemus	0-100	57,50	75,00	1515645	< 0,001	0,37
Tulevaisuususkko	1-7	4,60	5,20	1301637	< 0,001	0,17
Poikkeustilan vaikutukset mielialaan	1-3	2,17	1,83	752937	< 0,001	0,20

Liitetaulukko 17. Kiusaaminen peruskoulun aikana ja hyvinvointi, koko aineisto (n=3566)

	skaala	mediaani		U	p	Efektikoko
		kiusattu	ei kiusattu			
Ahdistuneisuus	1-4	2,00	1,57	825613	< 0,001	0,22
Masennusoireet	1-4	1,50	1,17	814956	< 0,001	0,23
Osallisuuden kokemus	0-100	65,00	72,50	1378277	< 0,001	0,19
Tulevaisuususkko	1-7	4,80	5,00	1295076	< 0,001	0,08
Poikkeustilan vaikutukset mielialaan	1-3	2,00	1,83	906034	< 0,001	0,15

Liitetaulukko 18. Kiusaaminen toisen asteen opintojen aikana ja hyvinvointi, koko aineisto (n=3566)

	mediaani			U	p	Efektikoko
	skaala	kiusattu	ei kiusattu			
Ahdistuneisuus	1-4	2,57	1,71	95001	< 0,001	0,14
Masennusoireet	1-4	2,00	1,33	97874	< 0,001	0,14
Osallisuuden kokemus	0-100	57,50	72,50	231926	< 0,001	0,11
Tulevaisuususkko	1-7	4,60	5,00	219361	< 0,001	0,07
Poikkeustilan vaikutukset mielialaan	1-3	2,17	2,00	132952	< 0,001	0,07

Liitetaulukko 19. Opettajan kiusaamaksi tulleet ja hyvinvointi, lukio (n=2641)

	mediaani			U	p	Efektikoko
	skaala	kiusattu	ei kiusattu			
Ahdistuneisuus	1-4	2,14	1,57	151258	< 0,001	0,15
Masennusoireet	1-4	1,67	1,33	165575	< 0,001	0,11
Osallisuuden kokemus	0-100	65,00	72,50	253497	< 0,001	0,09
Tulevaisuususkko	1-7	4,80	5,00	249010	0,016	0,05
Poikkeustilan vaikutukset mielialaan	1-3	2,00	2,00	172690	< 0,001	0,08

Liitetaulukko 20. Opettajan kiusaamaksi tulleet ja hyvinvointi, ammatillinen (n=2641)

	mediaani			U	p	Efektikoko
	skaala	kiusattu	ei kiusattu			
Ahdistuneisuus	1-4	2,14	1,57	28676	< 0,001	0,22
Masennusoireet	1-4	1,50	1,17	32014	< 0,001	0,17
Osallisuuden kokemus	0-100	65,00	72,50	47615	< 0,001	0,12
Tulevaisuususkko	1-7	4,60	5,20	51614	0,009	0,09
Poikkeustilan vaikutukset mielialaan	1-3	2,00	1,83	36140	0,007	0,10

Liitetaulukko 21. Hyvinvointi-indikaattorit vastaajan sukupuolen mukaan, lukio (n=2473)

	mediaani			U	p	Efektikoko
	skaala	naiset	miehet			
Ahdistuneisuus	1-4	1,71	1,29	653081	< 0,001	0,26

Masennusoireet	1-4	1,33	1,17	606056	< 0,001	0,20
Osallisuuden kokemus	0-100	70,00	75,00	396748	< 0,001	0,11
Tulevaisuususk	1-7	5,00	5,20	407111	< 0,001	0,08
Poikkeustilan vaikutukset mielialaan	1-3	2,00	1,83	605633	< 0,001	0,20

Liitetaulukko 22. Hyvinvointi-indikaattorit vastaajan sukupuolen mukaan, ammatillinen (n=750)

	skaala	mediaani		U	p	Efektikoko
		naiset	miehet			
Ahdistuneisuus	1-4	1,71	1,43	80970	< 0,001	0,23
Masennusoireet	1-4	1,33	1,00	78303	< 0,001	0,20
Osallisuuden kokemus	0-100	72,50	75,00	57611	0,045	0,07
Tulevaisuususk	1-7	5,00	5,20	57594	0,060	0,07
Poikkeustilan vaikutukset mielialaan	1-3	1,83	1,67	73971	< 0,001	0,14

Liitetaulukko 23. Maahanmuuttajatausta ja hyvinvointi-indikaattorit, koko aineisto (n=3388)

	skaala	mediaani		U	p	Efektikoko
		maahanmuuttajat	muut			
Ahdistuneisuus	1-4	1,71	1,71	438671	0,01	0,05
Masennusoireet	1-4	1,33	1,33	445703	0,028	0,04
Osallisuuden kokemus	0-100	72,50	72,50	490560	0,571	0,01
Tulevaisuususk	1-7	5,00	5,00	474147	0,762	0,01
Poikkeustilan vaikutukset mielialaan	1-3	2,00	2,00	473097	0,693	0,00

Liitetaulukko 24. Vanhempien koulutustaso ja hyvinvointi-indikaattorit, lukio (n=2522)

	skaala	mediaani		U	p	Efektikoko
		korkea	ei korkea			
Ahdistuneisuus	1-4	1,57	1,71	592530	0,009	0,05
Masennusoireet	1-4	1,33	1,33	586493	0,003	0,06
Osallisuuden kokemus	0-100	72,50	70,00	676287	0,011	0,05
Tulevaisuususk	1-7	5,00	5,00	696730	0,009	0,10
Poikkeustilan vaikutukset mielialaan	1-3	2,00	2,00	613454	0,248	0,02

Liitetaulukko 25. Vanhempien koulutustaso ja hyvinvointi-indikaattorit, ammatillinen (n=779)

	mediaani			U	p	Efektikoko
	skaala	korkea	ei korkea			
Ahdistuneisuus	1-4	1,71	1,57	75485	0,911	0,00
Masennusoireet	1-4	1,33	1,33	74050	0,56	0,02
Osallisuuden kokemus	0-100	72,50	72,50	74701	0,718	0,01
Tulevaisuususkko	1-7	5,00	5,00	74589	0,831	0,01
Poikkeustilan vaikutukset mielialaan	1-3	1,83	1,83	80175	0,145	0,05

Liitetaulukko 26. Vastaajan asumismuoto ja hyvinvointi-indikaattorit, lukio (n=2516)

	mediaani			U	p	Efektikoko
	skaala	vanhempien kanssa	ei vanhempien kanssa			
Ahdistuneisuus	1-4	1,57	1,71	476025	< 0,001	0,08
Masennusoireet	1-4	1,33	1,50	476118	< 0,001	0,08
Osallisuuden kokemus	0-100	72,50	67,50	389888	0,007	0,05
Tulevaisuususkko	1-7	5,00	4,90	380087	0,005	0,06
Poikkeustilan vaikutukset mielialaan	1-3	2,00	2,00	472257	< 0,001	0,07

Liitetaulukko 27. Vastaajan asumismuoto ja hyvinvointi-indikaattorit, ammatillinen (n=775)

	mediaani			U	p	Efektikoko
	skaala	vanhempien kanssa	ei vanhempien kanssa			
Ahdistuneisuus	1-4	1,43	1,71	84081	< 0,001	0,15
Masennusoireet	1-4	1,17	1,33	84105	< 0,001	0,15
Osallisuuden kokemus	0-100	75,00	70,00	66711	0,097	0,06
Tulevaisuususkko	1-7	5,00	5,00	68972	0,429	0,03
Poikkeustilan vaikutukset mielialaan	1-3	1,67	1,83	82119	< 0,001	0,12



# Kysely valmistuneille tai opintojen loppuvaiheessa oleville

på svenska | in english

Kysely on tarkoitettu sinulle, jos valmistuit tänä keväänä ammatillisista opinnoista tai lukiosta tai olet opintojen loppuvaiheessa. Kyselyllä selvitetään koronan aiheuttaman poikkeustilanteen vaikutuksia opiskelijoiden opintoihin, valmistumiseen ja hyvinvointiin. Vastaaminen vie n. 10 minuuttia.

Vastaajien kesken arvotaan 10 kappaletta 100€ gogift.com Superlahjakortteja ja iPhone 11 pro -matkapuhelin.

Kukaan ei saa tietää, miten juuri sinä olet vastannut kysymyksiin. On tärkeää, että vastaat huolellisesti. Kysymyksiin ei ole olemassa oikeita ja vääriä vastauksia. Haluamme tietää, mitä sinun ikäisesi nuoret ajattelevat.

Kyselyn toteuttaa Turun yliopisto yhteistyössä opiskelijajärjestöjen ja Opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. Lisätietoa tutkimuksesta ja tietosuojasta tutkimustiedotteessa .

Annatko suostumuksesi tutkimukseen?

Kyllä

Mihin tutkintoon tähtääviä opintoja suoritit tänä keväänä?

- Ylioppilastutkinto  
 Ammatillinen tutkinto, erikoisammattitutkinto tai ammattitutkinto  
 Kaksois- tai kolmoistutkinto

Valitse koulutusalasasi:

- Humanistinen ja kasvatustieteiden ala  
 Kulttuuriala  
 Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala  
 Luonnontieteiden ala  
 Tekniikan ja liikenteen ala  
 Luonnonvara- ja ympäristöala  
 Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala  
 Matkailu-, ravitsemis- ja talousala

Oliko sinulla tarkoitus valmistua toisen asteen opinnoista (lukio/ammatillinen) keväällä 2020?

- Kyllä, ja valmistuin  
 Kyllä, mutta en valmistunut  
 Ei ollut

Minkälaisia vaikeuksia koronarajoituksista syntyi opiskeluusi? Valitse kaikki sopivat.

- Sain vähemmän opintosuorituksia, kun oli tarkoitus  
 Sain huonommat arvosanat tai koetulokset, kuin olisin saanut muuten  
 Valmistuminen viivästyi  
 Harjoittelu keskeytyi  
 Ammattiosaamisen näyttö vaikeutui  
 Peruin osallistumisen johonkin ylioppilaskokeeseen  
 Ylioppilaskokeen aikataulu muuttui  
 Jotain muita vaikeuksia  
 Ei mitään vaikeuksia

Minkälaisia vaikeuksia?

\_\_\_\_\_

Jos haluat, voit kertoa tarkemmin:

\_\_\_\_\_

Oliko koronarajoituksissa jotain myönteistä sinun kohdallasi, mitä?

\_\_\_\_\_

---

Vaikuttiko koronatilanne valmistumiseesi?

- Ei vaikuttanut  
 Kyllä vaikutti
- 

Millä tavoin se vaikutti?

---

Vaikuttiko joku seuraavista asioista siihen, että et ole valmistunut opinnoistasi?

- Nykyinen ala ei kiinnosta  
 En koe oloani hyväksi opiskeluryhmässäni  
 Opintoihin liittyvä työmäärä  
 Opiskelu ei kiinnosta  
 Oppimisvaikeudet  
 Syrjintä, rasismi tai kiusaaminen  
 Kielivaikeudet  
 Terveydelliset syyt  
 Rahahuolet  
 Perhesyyt  
 Muu syy
- 

Uskotko valmistuvasi nykyisistä opinnoistasi?

- Kyllä  
 En, olen harkinnut opiskelualan vaihtoa  
 En, olen harkinnut keskeyttäväni opinnot  
 En, olen keskeyttänyt opinnot

## Jatkosuunnitelmat

Oletko hakenut uutta opiskelupaikkaa tänä keväänä?

- Kyllä  
 En

Minne hait ensisijaisesti?

- Ammattikorkeakouluun  
 Yliopistoon  
 Lukioon tai ammatilliseen oppilaitokseen  
 Jonnekin muualle

Saitko opiskelupaikan?

- Kyllä, ja otan sen vastaan  
 Kyllä, mutta en ole varma otanko sen vastaan  
 Kyllä, mutta en ota sitä vastaan  
 En  
 En tiedä vielä

Kun ajattelet tulevaa syksyä, mitä aiot pääasiallisesti tehdä?

- Jatkan nykyisessä koulussa  
 Menen opiskelemaan, sain jo uuden opiskelupaikan  
 Menen opiskelemaan, jos saan mieluisen opiskelupaikan  
 Menen armeijaan tai siviilipalvelukseen  
 Olen palkkatöissä tai yrittäjänä, tiedän jo missä  
 Olen palkkatöissä, jos saan töitä  
 Olen työtön  
 Olen työpajassa, ammattistartissa, työharjoittelussa tai työkokeilussa  
 Olen vanhempainvapaalla / hoidan lastani kotona  
 En mitään edellisistä  
 Jokin muu, mikä  
 En osaa sanoa  
(Sinun ei tarvitse olla asiasta täysin varma, vaan vastaa tämänhetkisen suunnitelmasi mukaan. )

Mitä muuta?

\_\_\_\_\_

Seurasiko koronarajoituksista sinulle jotain vaikeuksia liittyen jatko-opintoihin hakeutumiseen?

- Ei  
 Kyllä  
 En aikonut hakeutua jatko-opintoihin

Minkälaisia vaikeuksia?

\_\_\_\_\_

Vaikeuttivatko koronarajoitukset työssäkäyntiäsi tai työllistymistä?

- Menetin kesätyön  
 Menetin muun osa-aikaisen tai kokopäiväisen työpaikan  
 Työni väheni tai toimeentuloni pieneni koronarajoitusten takia  
 Rajoituksilla ei ollut juuri vaikutusta työtilanteeseeni  
 En osaa sanoa

Oletko tämän kesän aikana palkkatöissä tai yrittäjänä?

- Kyllä, kesätöissä  
 Kyllä, ja ajattelin jatkaa samassa työssä kesän jälkeen  
 En, koska en saanut töitä  
 En, enkä hakenutkaan töitä

**Miten todennäköisinä pidät seuraavia tapahtumia elämässäsi? Jätä kohta tyhjäksi, jos et osaa sanoa.**

	Hyvin epätodennäköistä					Hyvin todennäköistä	
Työllistyn opiskelemalleni alalle	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Löydän mielekästä työtä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Vaihdan alaa	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Löydän pysyvän työpaikan	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Olen pitkiä aikoja työttömänä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Laajennan osaamistani lisäopinnoilla tai useammalla tutkinnolla	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

Luuletko, että koronatilanne vaikuttaa työllistymiseesi jatkossa?

- Luulen, että mahdollisuuteni työllistyä ovat nyt heikommät
- Luulen, että mahdollisuuteni työllistyä ovat nyt paremmät.
- En usko, että tilanteella on kohdallani paljon merkitystä
- En osaa sanoa

**Opiskeluaika ja sosiaaliset suhteet**

Mikä oli kaikkien aineiden keskiarvo viimeisimmässä todistuksessasi?

- 9-10
- 8-9
- 7-8
- 4-6

Mikä on ollut yleisin saamasi arvosana ammatillisissa opinnoissasi?

- 5
- 4,5
- 4
- 3,5
- 3
- 2,5
- 2
- 1,5
- 1

Onko sinulla koulupsykologin, lääkärin, erityisopettajan tms. tutkimuksissa todettu olevan oppimisvaikeuksia?

- Ei
- Kyllä
- En tiedä



### Kun ajattelet viimeistä vuotta, mitä mieltä olet opettajistasi?

	täysin samaa mieltä	samaa mieltä	eri mieltä	täysin eri mieltä
Opettajat ovat olleet kiinnostuneita siitä, mitä minulle kuuluu	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Opettajat ovat kohdelleet meitä opiskelijoita oikeudenmukaisesti	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Opettajiin on ollut helppo ottaa yhteyttä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Opettajat ovat rohkaisseet minua ilmaisemaan oman mielipiteeni oppitunneilla	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Opettajat ovat kannustaneet minua opiskelemaan tavoitteellisesti	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Olen ollut opettajan kiusaamisen kohteena (haukkuminen, selän takana puhuminen, mitätöinti, ulkopuolelle jättäminen)	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

**Kiusasivatko muut oppilaat tai opiskelijat sinua kouluaikana?**

	ei lainkaan	melko vähän	melko paljon	erittäin paljon
Peruskoulun aikana	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Lukion / ammattiopintojen aikana	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>



**Tunsitko itsesi yksinäiseksi kouluaikana?**

	ei lainkaan	melko vähän	melko paljon	erittäin paljon
Peruskoulun aikana	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Lukion / ammattiopintojen aikana	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

## Kuinka usein seuraavat ongelmat ovat vaivanneet sinua tätä kyselyä edeltäneen kahden viikon aikana?

	Ei lainkaan	Useana päivänä	Suurimpana osana päivistä	Lähes joka päivä
Hermotuneisuuden, ahdistuneisuuden tai kireyden tunne	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
En ole voinut lopettaa tai hallita huolestumistani	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Liiallinen huolestuneisuus erilaisista asioista	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Vaikeus rentoutua	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Niin levoton olo, että on vaikea pysyä aloillaan	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Taipumus harmistua tai ärsyntyä helposti	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Pelko siitä, että jotakin kauheaa saattaisi tapahtua	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Vain vähäinen mielenkiinto tai mielihyvä erilaisten asioiden tekemisestä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Alakuloisuus, masentuneisuus, toivottomuus	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

**Alla on joukko väittämiä, jotka käsittelevät mielialan erilaisia piirteitä. Valitse jokaisesta lauseryhmästä yksi vaihtoehto, joka parhaiten kuvaa sitä, millaiseksi tunnet itsesi tällä hetkellä.**

Valitse yksi neljästä vaihtoehdosta.

- En ole surullinen.
- Olen surullinen.
- Olen aina alakuloinen ja surullinen, enkä pääse tästä mielialasta eroon.
- Olen niin onneton, että en enää kestä.

Valitse yksi neljästä vaihtoehdosta.

- Tulevaisuus ei erityisesti pelota minua.
- Tulevaisuus pelottaa minua.
- Tunnen, että tulevaisuudella ei ole minulle mitään tarjottavana.
- Tunnen, että tulevaisuus on toivoton, enkä usko asioiden tästä paranevan.

Valitse yksi neljästä vaihtoehdosta.

- Asiat tuottavat minulle tyydytystä kuten ennenkin.
- En osaa nauttia asioista samalla tavalla kuin ennen.
- En saa todellista tyydytystä enää mistään.
- Olen tyytymätön ja kyllästynyt kaikkeen.

Valitse yksi neljästä vaihtoehdosta.

- Minulla ei ole erityisiä syyllisyyden tunteita.
- Minulla on usein syyllinen olo.
- Tunnen melkoista syyllisyyttä suurimman osan ajasta.
- Tunnen jatkuvasti syyllisyyttä.

Valitse yksi neljästä vaihtoehdosta.

- En ole pettynyt itseäni.
- Olen pettynyt itseäni.
- Inhoan itseäni.
- Vihaan itseäni.

Valitse yksi neljästä vaihtoehdosta.

- Pystyn tekemään päätöksiä kuten aina ennenkin.
- Lykkään päätöksen tekoa useammin kuin ennen.
- Minun on hyvin vaikea tehdä päätöksiä.
- En pysty enää lainkaan tekemään päätöksiä.

### Miten koronaviruksesta aiheutunut poikkeustila on vaikuttanut mielialaasi? Olen kokenut itseni aikaisempaa...

	ei pidä paikkaansa	pitää jossain määrin paikkaansa	pitää täysin paikkaansa
masentuneemmaksi	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
ahdistuneemmaksi	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
iloisemmaksi	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
uupuneemmaksi	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
yksinäisemmäksi	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
rentoutuneemmaksi	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

Oletko elämäsi tällä hetkellä

- erittäin tyytyväinen
- melko tyytyväinen
- en tyytyväinen enkä tyytymätön
- melko tyytymätön
- erittäin tyytymätön

**Oletko saanut tukea ja apua mielialaasi liittyviin asioihin tämän kevään aikana?**

	Kyllä, paljon	Kyllä, jonkin verran	En, mutta olisin tarvinnut	En ole tarvinnut apua
Koulun aikuisilta (opettaja, terveydenhoitaja, opinto-ohjaaja, psykologi, kuraattori)	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Palveluista kasvokkain koulun ulkopuolella (esim. terveyskeskus, mielenterveyspalvelut, nuorisotoimen palvelut)	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Digitaalisista auttavista palveluista (esim. Sekasin -chat tai Nuortennetti)	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Omilta vanhemmiltasi tai huoltajiltasi	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Ystäviltä ja muilta läheisiltä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Nettiyhteisöstä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

**Koetko tarvitsevasi apua tai tukea johonkin seuraavista asioista?**

	en	ehkä, jonkin verran	kyllä
Ohjausta jatko-opintojen tai ammatinvalinnan suhteen	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Mielialaan liittyen	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Päihteiden käyttöön liittyen	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Rahankäyttöön	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Toimeentuloon	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Työpaikan löytämiseen	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Arjenhallintaan (kuten nukkuminen, syöminen, asioiden hoitaminen)	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Johonkin muuhun	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
En mihinkään	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

---

 Mihin muuhun asiaan?
 

---

**Missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavien väittämien kanssa? Merkitse jokaisen väittämän kohdalla se vaihtoehto, joka kuvaa parhaiten omaa kokemustasi.**

	Täysin samaa mieltä	Samaa mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Eri mieltä	Täysin eri mieltä
Tunnen, että päivittäiset tekemiseni ovat merkityksellisiä	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Saan myönteistä palautetta tekemisistäni	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Kuulun itselleni tärkeään ryhmään tai yhteisöön	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Olen tarpeellinen muille ihmisille	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Pystyn vaikuttamaan oman elämäni kulkuun	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Tunnen, että elämälläni on tarkoitus	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Pystyn tavoittelemaan minulle tärkeitä asioita	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Saan itse apua silloin, kun sitä todella tarvitsen	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Koen, että minuun luotetaan	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Pystyn vaikuttamaan joihinkin elinympäristöni asioihin	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>
Suhtaudun toiveikkaasti omaan tulevaisuuteeni	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>	<input type="radio"/>

**Taustakysymykset vielä, sitten valmista!**

Minä vuonna olet syntynyt?

\_\_\_\_\_ (kaksi viimeistä numeroa)

Sukupuolesi

- nainen  
 mies  
 muu  
 en halua kertoa

Äidinkielesi

- suomi  
 ruotsi  
 muu

Mikä on äidinkielesi?

\_\_\_\_\_

Missä maassa olet syntynyt?

- Suomessa  
 Muualla

Missä maassa?

\_\_\_\_\_

Ovatko vanhempasi syntyneet Suomessa?

- kyllä  
 toinen heistä kyllä, toinen ei  
 ei

Asutko

- Samassa taloudessa huoltajasi/huoltajiesi kanssa  
 Yksin  
 Yhdessä seurustelukumppanin, avopuolison tai puolison kanssa  
 Yhdessä muiden opiskelijoiden tai kaverien kanssa  
 Yhdessä jonkun muun kanssa

Mikä on tämänhetkisen asuinpaikkasi postinumero?

\_\_\_\_\_

Mikä on korkein koulutus, jonka äitisi on suorittanut?

- Peruskoulu tai vastaava  
 Lukio tai ammatillinen oppilaitos  
 Lukion tai ammatillisen oppilaitoksen lisäksi muita ammatillisia opintoja  
 Yliopisto, ammattikorkeakoulu tai muu korkeakoulu  
 En tiedä

Mikä on korkein koulutus, jonka isäsi on suorittanut?

- Peruskoulu tai vastaava  
 Lukio tai ammatillinen oppilaitos  
 Lukion tai ammatillisen oppilaitoksen lisäksi muita ammatillisia opintoja  
 Yliopisto, ammattikorkeakoulu tai muu korkeakoulu  
 En tiedä

Vapaa sana:

\_\_\_\_\_

Voit osallistua arvontaan heti kun olet lähettänyt vastaukset.



Eriarvoistumisen, interventioiden ja hyvinvointiyhteiskunnan tutkimuksen hanke INVEST keskittyy yhteiskunnallisen eriarvoisuuden vähentämiseen ja hyvinvointivaltion uudistamiseen. Lasten, nuorten ja nuorten aikuisten hyvinvointia parannetaan uusia interventioita kehittämällä. Tavoitteena on tarjota Suomelle ja muille yhteiskunnille nykyistä tasa-arvoisempi sekä taloudellisesti, väestöllisesti ja sosiaalisesti kestävämpi hyvinvointivaltiomalli. Tavoitteisiin päästään etsimällä lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja osaamisen kehittymistä rajoittavat tekijät, tunnistamalla näihin liittyvät aukkokohtat hyvinvointivaltion olemassa olevissa tuissa ja palveluissa sekä kehittämällä tieteelliseen näyttöön perustuvia interventioita aukkokohtien paikkaamiseksi. INVEST on Suomen Akatemian lippulaivahanke.